

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет правничих наук
Києво-Могилянська школа врядування імені Андрія Мелешевича

Магістерська робота
освітній ступінь – магістр

на тему: **«ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І
СПОРТУ ЗА НАПРЯМОМ «СПОРТ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ»**

Виконав студент 2-го року
навчання, спеціальність 281 Публічне
управління та адміністрування

Чеберяка Максим Васильович

Керівник: Малиш Н.А.,
доктор наук з державного управління,
професор.

Рецензент:

Магістерська робота захищена

З оцінкою _____

Секретар _____

«____» _____ 2023 р.

**Декларація
академічної доброчесності
студента НаУКМА**

Я, Чеберяка Максим Васильович, студент 2021-2022 року навчання факультету правничих наук, спеціальність 281. Суспільна політика і врядування, адреса електронної пошти maksym.cheberiaka@ukma.edu.ua

- Підтверджую, що написана мною кваліфікаційна (випускова) робота на тему «ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЗА НАПРЯМОМ «СПОРТ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, передбачених п. 1.3 Тимчасового положення про порядок перевірки письмових робіт студентів НаУКМА на відповідність вимогам академічної доброчесності, зі змістом якого ознайомлений;

- Заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- Згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи StrikePlagiarism.com, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи*.

10.05.2023

Дата

Підпис

Чеберяка М.В.

Прізвище, ініціали

* під перевіркою за допомогою інтернет-системи StrikePlagiarism.com розуміється порівняння змісту роботи переданої на перевірку для виявлення порушень, формування звіту подібності та зберігання роботи у базі даних для порівняння цієї та майбутніх робіт.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	5
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ.....	9
1.1. Наукові дослідження дефініцій: масовий спорт, олімпійський, параолімпійський рух, спорт вищих досягнень.....	9
1.2. Організаційне та законодавче забезпечення реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту	22
1.3. Матеріально-технічне, кадрове, інформаційне, фінансове забезпечення діяльності у сфері фізичної культури та спорту.....	29
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЗА НАПРЯМОМ «СПОРТ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ»	36
2.1. Світовий досвід реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту за напрямом «Спорт вищих досягнень»	36
2.2. Розвиток спорту вищих досягнень в Україні.....	40
Висновки до розділу 2.....	43
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗА НАПРЯМОМ «СПОРТ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ»	44
3.1. Розвиток фізичної культури і спорту як важливий напрям державної політики України щодо забезпечення здоров'я громадян	44
3.1.1. Аналітична записка «Як збільшити ефективність державної політики у сфері розвитку масового спорту»	44
3.2. Вплив пандемії COVID-19 на розвиток спорту вищих досягнень.....	57
3.3. Практичні рекомендації реалізації державної політики за напрямом «Спорт вищих досягнень»	60
Висновки до розділу 3.....	63
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	74

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЄС	Європейський союз
ММіС	Міністерство молоді та спорту
ЗУ	Закон України
ФСТ	Фізкультурно-спортивне товариство
СКУ	Спортивний комітет України
ДЮСШ	Дитячо-юнацька спортивна школа
ЗМІ	Засоби масової інформації
НОК	Національний олімпійський комітет
НКСІ	Національний комітет спорту інвалідів
ГО	Громадська організація

ВСТУП

Актуальність дослідження.

В умовах загальносвітової тенденції глобалізації XXI століття стратегія економічного та соціального розвитку України базується в першу чергу на залученні людського фактору і таких його складових, як здоров'я населення, рівень його освіченості, активне довголіття громадян. У всіх цих процесах спорт та фізична культура відіграють важливу роль на багатьох рівнях: від забезпечення здоров'я нації шляхом розвитку масового спорту до формування іміджу та престижу держави на міжнародній арені, за що у більшій мірі відповідають представники спорту вищих досягнень.

Саме спорт вищих досягнень – є важливою сферою професійного життя значної верстви населення країни, сектором її економіки, а також одним із засобів посилення міжнародного авторитету держави. Саме тому державна політика у сфері фізичної культури та спорту відіграє важливе значення у розвитку країни, а також потребує постійного вдосконалення та адаптування до світових тенденцій з урахування інтересів усіх зацікавлених сторін.

У Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року, затвердженою постановою КМУ від 4 листопада 2020 р. № 1089 йдеться про те, що основними причинами виникнення проблем за напрямом «Спорт вищих досягнень» є зменшення граничної кількості спортсменів, які потенційно можуть перейти до спорту вищих досягнень, недостатня кількість тренерів відповідної кваліфікації, втрата фахових тренерів і спеціалістів, непопулярність спортивної кар'єри серед молоді, невідповідність матеріально-технічного забезпечення потребам спортсменів, відсутність комфортних та безпечних умов для проведення навчально-тренувальних зборів в Україні; неналежний рівень медико-біологічного та науково-методичного супроводу спортсменів, недосконала система розподілу коштів державного бюджету у сфері спорту вищих досягнень.¹

¹ Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>

З огляду на вищезазначені проблеми, система державного управління у сфері фізичної культури та спорту потребує якісного реформування на всіх державних рівнях управління, що дасть можливість вивести дану галузь на принципово новий рівень функціонування, забезпечити стрімкий та ефективний розвиток даної сфери в країні.

Питаннями державного управління та регулювання у сфері фізичної культури і спорту займалися багато вітчизняних науковців, серед яких можна виокремити М. Дутчака, В. Безкровну, С. Вавренюка, С. Гуськова, І. Руденко, В. Лукащука, В. Платонова та ін.

Втім сучасними авторами розглянутий далеко не весь комплекс складних організаційно-правових, а також фінансово-економічних механізмів державної політики у даній галузі, зокрема, не приділена належна увага ролі громадських організацій, а також фізкультурно-спортивних товариств в управлінні спортом в Україні.

Мета і завдання дослідження.

Мета роботи полягає в теоретичному дослідженні підходів державного управління у галузі фізичної культури та спорту, а також розробка і надання практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного управління та регулювання.

Визначення головної мети дослідження зумовило необхідність розв'язання таких завдань:

- дослідити підходи до визначення ключових понять: державна політика, фізична культура і спорт, спорт вищих досягнень;
- узагальнити зарубіжний досвід механізмів державного управління та регулювання розвитку фізичної культури й спорту;
- проаналізувати інструменти державного управління фізичною культурою і спортом в Україні та закордоном;
- дослідити роль громадськості у розробленні інструментів державного регулювання фізичної культури та спорту;

- обґрунтувати та розробити стратегічні засади реформування сфери фізичної культури й спорту;

- надати практичні рекомендації щодо реалізації підходів державного регулювання фізичної культури та спорту та підготувати Аналітичну записку щодо державного регулювання у сфері фізичної культури та спорту;

Об'єкт дослідження – спорт вищих досягнень у сфері фізичної культурний спорту.

Предмет дослідження – державна політика у сфері фізичної культури й спорту.

Методи дослідження. У даній роботі застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Теоретико-методологічна основа дослідження включає політико-філософські, політико-управлінські концептуальні розробки вітчизняних та зарубіжних дослідників. При написанні магістерської дипломної роботи використовувався діяльнісний та інституційний підходи до державного управління в галузі фізичної культури та спорту як громадського соціально-правового інституту.

Сукупність даних методів, що розглядають об'єкт дослідження в різних площинах та напрямках, дозволяє повною мірою вирішити поставлені завдання та досягти мети даної роботи. За допомогою порівняльного аналізу ми змогли розкрити та вивчити загальні та особливі риси державного управління у галузі фізичної культури та спорту різних країн. Системний метод орієнтував на розгляд моделей державного управління в якості саморегулюючих динамічних одиниць, що постійно взаємодіють із зовнішнім середовищем. Структурно- функціональний метод дозволив нам уявити інститут державного управління як компонент державної влади, що виконує певні функції в суспільстві. Статистичний та соціологічний методи були застосовані для розкриття кількісних і якісних характеристик окремих явищ, які відбуваються у сфері фізичної культури і спорту. Логіко-семантичний метод дозволив сформулювати рекомендації, які стосуються конкретних завдань та заходів відносно розвитку спорту вищих досягнень, а також, щодо внесення змін до

законодавства України.

У процесі роботи над усіма розділами магістерської дипломної роботи використовувалися такі логічні прийоми, як аналіз і синтез.

Структура роботи обумовлена її метою та завданнями. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку 61 використаних джерел та 3 додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ

1.1. Наукові дослідження дефініцій: масовий спорт, спорт вищих досягнень, олімпійський та паролімпійський рух

У відповідності з Законом України «Про фізичну культуру й спорт»² фізична культура – це складова частина культури, область соціальної діяльності, що представляє собою сукупність духовних і матеріальних цінностей, створюваних і використовуваних суспільством з метою фізичного розвитку людини, зміцнення його здоров'я й удосконалення його фізичної активності.

Саме в цьому визначенні відображається широка суть, що об'єднує в собі всі види та форми прояву фізичної культури. З цього визначення можна зробити висновок, що фізична культура базується як на матеріальних, так і на духовних цінностях.

Фізичну культуру й спорт можна охарактеризувати як органічну частину загальнолюдської культури, разом з тим вона є особливою самостійною її областю. Крім того, фізична культура й спорт – це специфічний процес і результат людської діяльності, завдяки якому людина може досягти власного фізичного вдосконалення, зміцнення здоров'я, підвищення різноманітних життєво необхідних навичок та вмінь.³

Завдяки фізичній культурі і спорту людина задовольняє спеціальні потреби в спілкуванні, грі, розвазі, а також деяких формах самовираження через соціально активну корисну діяльність.⁴

У сучасному світі значення фізичної культури та спорту засновується на визнанні безумовної важливості фізичної діяльності для людини, держави

² Закон України «Про фізичну культуру і спорт» URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

³ Шевчук О.Р. Правовий механізм державного регулювання фізичної культури й спорту URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7764/1/ilovepdf_com-189-195.pdf.

⁴ Історія фізичної культури і спорту: Навч. посібник / М.С. Солопчук. – Кам'янець- Подільський: «Абетка-Нова», 2001. - 236 с.

та суспільства в цілому. Це пояснюється гострою необхідністю зміцнення здоров'я, покращення фізичної складової та формуванням у молодого покоління здорового способу життя. Саме тому є необхідність у широкому залученні всіх засобів і методів фізичної культури і спорту.

Питаннями координації та розвитку спорту для всіх у світі займаються такі авторитетні міжнародні організації, як: Організація Об'єднаних Націй, Всесвітня організація охорони здоров'я, Дитячий фонд ЮНІСЕФ, Міжнародний олімпійський комітет, Європейській Олімпійський комітет, Рада Європи, Асоціація міжнародних спортивних федерацій, Міжнародна рада зі спортивної науки і фізичного виховання, Міжнародна федерація спорту для всіх, організація TAFISA, національні федерації спорту для всіх.⁵

На жаль, в останні роки в нашій країні спостерігається тривожна тенденція до погіршення здоров'я населення, зокрема, спричинене малорухомим способом життя. Показники смертності, захворюваності та інвалідності населення залишаються неабиякими високими. Перш за все мовайде про серцево-судинні захворювання, які є головною причиною смерті українців, і за чисельним показником яких наша країна посідає одні з лідируючих позицій у світі. Такі висновки були отримані з дослідження Глобального тягара хвороб (GBD – Global Burden of Disease) за 2019 рік.⁶

За рівнем життя Україна займає лише 65-е місце в світі⁷, населення продовжує невпинно скорочуватися, за останні 10 років рівень смертності збільшився майже на 40 відсотків.⁸

У національному масштабі смертність від серцево-судинних захворювань за останні 29 років зросла майже на 8%: до 449 376 у 2019 році і складає 64.3 % від загальної кількості смертей, тоді як у 1990 році зафіксували 350 605 смертей від серцево-судинних захворювань, що склало

⁵ Нікітенко С. Особливості фінансування фізичної культури та спорту в Україні. Вісник НАЦЗ. Серія «Державне управління». 2016. № 1 (53). С. 103–106.

⁶ Global Burden of Disease. URL: <http://www.healthdata.org/gbd/2019>

⁷ Індекс якості життя: як змінювалося місце України в рейтингу. URL: <https://www.slovovidilo.ua/2021/07/19/infografika/svit/indeks-yakosti-zhyttya-yak-zminyuvalosya-misce-ukrayiny-rejtynhu>

⁸ Мінфін. Смертність в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/deaths/>

56.5 % відповідно⁹.

У цей час велика кількість людей мотивовано відчувають потребу в оздоровленні й здоровому способі життя, усвідомлюючи, що їхнє матеріальне благополуччя і якість життя прямо пов'язане зі станом здоров'я. Вони сприймають здоров'я як матеріальну цінність, і фізична культура й спорт стають для них засобом його збереження.

Для розуміння сутності державного регулювання фізичною культурою й спортом велике значення має правильне розуміння основних вихідних категорій і понять, застосовуваних даній сфері. Їх за можливістю більш чітко визначення є однією з найважливіших проблем спортивного права.¹⁰

Масовий спорт

Стаття 2 Закону України «Про фізичну культуру й спорт»¹¹ визначає аматорський спорт як багатогранний масовий спортивний рух, як органічну частину системи фізичного виховання громадян і виявлення перспективних і талановитих спортсменів у різних видах спорту.

Масовий спорт або «спорт для всіх» дає можливість мільйонам людей удосконалювати свої фізичні якості й рухові можливості, зміцнювати здоров'я й продовжувати творче довголіття, тобто протистояти небажаним впливам на організм сучасного виробництва й умов повсякденному життю¹².

Ціль занять різними видами масового спорту – зміцнити здоров'я, поліпшити фізичний розвиток, підготовленість і активно відпочити.¹³

Це пов'язане з необхідністю підвищити функціональні можливості окремих систем організму, загальну й професійну працездатність, оволодіти

⁹ Центр громадського здоров'я МОЗ України/ URL: <https://phc.org.ua/news/sercevo-sudinni-zakhvoryuvannya-golovna-prichina-smerti-ukrainciv-visnovki-z-doslidzhennya>

¹⁰ Домбровська С.М. Державне регулювання фізичної культури та спорту в Україні / Домбровська С.М., Вавренюк С.А., Палюх В.В. // Національний університет цивільного захисту України. – 2020. – URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/3139/1/2020%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F%20%D0%92%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA.pdf>

¹¹ Закон України «Про фізичну культуру і спорт» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

¹² Масовий спорт і спорт вищих досягнень їх цілі та завдання URL: http://ni.biz.ua/3/3_19/3_19157_massoviy-sport-i-sport-visshih-dostizheniy-ih-tseli-i-zadachi.html

¹³ Бібліотека методичних матеріалів. Види сучасного спорту. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/010099bz-1e97.docx.html>

життєво необхідними вміннями й навичками, приємно й корисно провести дозвілля, досягти фізичної досконалості.¹⁴

Втім, на жаль, через низьку зацікавленість населення у веденні активного способу життя, систематичних заняттях спортом задля зміцнення здоров'я, зумовлених множинними проблемами державної політики у даній сфері, масовий спорт в Україні наразі перебуває в занепаді.

Причинами цього явища є недостатня увага зі сторони держави і бізнесу розвитку даного напрямку, застаріла матеріально-технічна складова, відсутність кваліфікованих кадрів та недостатнє пропагування спорту серед широких верств населення.

Наслідками збереження діючої політики є погіршення здоров'я нації, збільшення проявів дитячого алкоголізму, хронічно-судинних захворювань, послаблення конкуренції у збірних командах України з різних видів спорту, що призводить до послаблення позицій на міжнародній арені.

Занепад спортивної інфраструктури призводить до відтоку коштів за кордон, які виділяються на проведення навчально-тренувальних зборів, а також участь спортсменів у змаганнях.

Розвиток масового спорту та формування фізичної культури як однієї з пріоритетів публічного адміністрування вказаних сфер повинні бути реальними, а не декларативними. Як зазначає О. Моргунов, для цього умовою виконання завдань, поставлених перед публічним адмініструванням сфер фізичної культури та спорту, є формування мережі територіально доступних комплексних спортивних споруд, які відповідатимуть європейським стандартам та забезпечать можливість об'єднання занять кількома видами спорту, проведення змагань, спортивних зборів, реабілітації та інших напрямків діяльності.¹⁵

При цьому, саме на розвитку масового спорту держава повинна зосередити найбільшу увагу, адже йдеться про здоров'я та повноцінний розвиток нації. До масового спорту повинні бути залучені

¹⁴ Бібліотека методичних матеріалів. Види сучасного спорту. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/010099bz-1e97.docx.html>

¹⁵ Моргунов О.А. Публічне адміністрування масового спорту (спорт для всіх) в Україні: сучасний стан та перспективи / Моргунов О.А.. – 2019. – URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.42-2.2>.

всі верстви населення, незалежно від віку, соціального становища або інтересів.

Він не повинен набувати елітарного характеру, а головною рисою масового спорту – є доступність. Крім того, держава повинна зацікавлювати розвивати та вкладати ресурси у масовий спорт недержавний сектор, шляхом надання пільгових спрощень, залученням меценатів, інвесторів та іншими методами.

Спорт вищих досягнень

В свою чергу в Законі України «Про фізичну культуру й спорт»¹⁶ окрема увага приділена Спорту вищих досягнень. З визначення в законі «Спорт вищих досягнень – це напрям спорту, який забезпечує залучення спортсменів з резервного спорту шляхом подальшої спеціалізації та індивідуалізації їхнього навчально-тренувального процесу з певного виду спорту для підготовки та участі у спортивних змаганнях всеукраїнського та міжнародного рівнів».

Будь-яке високе досягнення спортсмена має не тільки особисте значення, а й стає загальнонаціональним надбанням, оскільки рекорди і перемоги на найбільших міжнародних змаганнях роблять свій внесок у зміцнення авторитету країни на світовій арені. Тому немає нічого дивного в тому, що найбільші спортивні форуми збирають біля екранів телевізорів мільярдні аудиторії, а серед інших духовних цінностей дуже високо цінуються перемогина континентальних та світових чемпіонатах, Олімпійських іграх, різноманітних інших престижних турнірах, світові рекорди.¹⁷

Тут варто сказати ще про одну суспільну цінність великого спорту, яка зазвичай залишається за кадром. Сьогодні спорт вищих досягнень – це поки що єдина модель діяльності, за якої у видатних рекордсменів

¹⁶ Закон України «Про фізичну культуру і спорт» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

¹⁷ Буц А.М., Шепеленко Т.В., Шатов А.В. Місце і значення спорту в житті людини та суспільстві. Олімпійський рух в Україні: Конспект лекції. – Харків: УкрДАЗТ, 2014. – 27 с. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/7452/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf>

функціонування майже всіх систем організму може проявлятися в зоні абсолютних фізіологічних та психічних меж здорової людини. Це дозволяє не тільки проникнути в таємниці максимальних людських можливостей, а й визначити шляхи раціонального розвитку та використання природних здібностей кожної людини у її професійній та громадській діяльності, підвищення загальної працездатності.¹⁸

На виконання поставленої мети у великому спорті розробляються поетапні плани багаторічної підготовки та відповідні завдання. На кожному етапі підготовки ці завдання визначають необхідний рівень досягнення функціональних можливостей спортсменів, освоєння ними техніки та тактики у вибраному виді спорту. Все це сумарно має реалізуватися в конкретному спортивному результаті.¹⁹

Статтею 20 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» визначено, що «держава створює необхідні умови для самовдосконалення спортсменів і фахівців спорту, які досягли найвищих спортивних результатів на міжнародних змаганнях та сприяли підвищенню міжнародного авторитету України».

Шляхом поглибленої спеціалізації та індивідуального підходу до навчально-тренувального процесу, метою спорту вищих досягнень є досягнення спортсменом максимальних результатів на всеукраїнських та міжнародних змаганнях, встановлення власних рекордів, виявлення резервних можливостей організму людини, формування почуття гордості та патріотизму у громадян, позитивного іміджу держави на міжнародній арені.²⁰

До системи спорту вищих досягнень в Україні відносяться основні складинаціональних збірних команд з різних видів спорту, центри олімпійської підготовки (ЦОП), школи вищої спортивної майстерності (ШВСМ), спортивні клуби, у тому числі професійні.

Як зазначає у своїй роботі Георгій Мазурашу, сучасний стан розвитку

¹⁸ Масовий спорт і спорт вищих досягнень їх цілі та завдання. URL: http://ni.biz.ua/8/8_19/8_191711_massoviy-sport-i-sport-visshih-dostizheniy-ih-tseli-i-zadachi.html.

¹⁹ Спорт вищих досягнень. URL: <http://um.co.ua/1/1-1/1-101652.html>

²⁰ О.Ю. Недосновнай. СПОРТ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ ЯК СКЛАДОВА ЗМІЦНЕННЯ ІМІДЖУ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ / О.Ю. Недосновнай, А.В. Слободянюк // Вінницький національний технічний університет – URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/e-democracy/e-democracy2017/paper/download/3458/2914>.

спорту вищих досягнень у світі характеризується зростанням популярності і авторитету міжнародних спортивних організацій, широкою державною підтримкою підготовки спортсменів високого класу та спортивних резервів, вирішенням на урядовому та місцевому рівнях питань соціального захисту та заохочення спортсменів, тренерів і фахівців.²¹

Наразі у світі спостерігається тісна взаємодія професійного та олімпійського спорту, розвиток новітніх наукових технологій, фармакологічна складова для досягнення високих спортивних результатів.

Дуже активно розвивається спонсорська та меценатська допомога, медійність спорту, його комерційна складова. Багато великих компаній та корпорацій з ціллю власної реклами співпрацюють з відомими спортсменами, надають їм спонсорську допомогу, сприяють підготовці та проведенню масштабних спортивних заходів.

Водночас, система спорту вищих досягнень в Україні досить слабо адаптована до національних соціально-економічних процесів, а також світових тенденцій.

Наслідком є те, що з кожним роком результати українських спортсменів на міжнародній арені падають, що стримує утвердження позитивного іміджу України як спортивної держави. Крім цього дані процеси не сприяють патріотичному вихованню населенню, пропаганді здорового способу життя через спорт, залучення молоді до занять спортом.

Тривалий час, особливо в 2010-2015 роки, в Україні відбувався відтік провідних спортсменів та тренерів міжнародного рівня за кордон або перехід досвідчених фахівців інші сфери діяльності. Це зумовлено декількома факторами – недосконалістю існуючої системи підготовки спортсменів високого класу, анексією з боку Росії Криму та окупацією Донецької та Луганської областей, зменшення престижу професії та низьким фінансовим забезпеченням.

Серед прикладів спортсменів, які змінили спортивне громадянство і в

²¹ Мазурашу Г. Г. Особливості і перспективи розвитку системи управління сферою фізичної культури і спорту / Георгій Георгійович Мазурашу. – 2018. – URL: <https://sportbuk.com/2011/03/18/osoblyvosti-i-perspektyvy-rozvytku-systemy-upravlinnya-sferoyu-fizychnoji-kultury-i-sportu/>.

майбутньому принесли світові нагороди іншим державам можна виділити Марію Стадник (вільна боротьба, нині представляє Азербайджан), Олександр Бондар (стрибки у воду, нині представляє Росію), Сергій Тарановський (гребля на байдарках і каное, нині представляє Молдову), Олена Савченко (фігурне катання, нині представляє Німеччину), Алла Цупер (фрістайл, нині представляє Білорусь), Семен Новіков (греко-римська боротьба, нині представляє Болгарію).

За словами экс-міністра молоді та спорту України у 2014-2019 роках Ігоря Жданова за роки незалежності понад 140 спортсменів членів національних збірних команд України змінили своє «спортивне громадянство»²². В останні роки цей процес значно скоротився, проте не зупинився повністю.

Ще однією проблемою для спорту вищих досягнень в Україні є застаріла спортивна інфраструктура та відсутність необхідної кількості спортивних центрів та баз для якісної підготовки спортсменів з різноманітних видів спорту. Особливо це стосується представників зимових видів спорту, як от біатлон.

Перебуваючи в Топ-10 біатлонних націй світу, Україна не має жодного ліцензованого біатлонного стадіону міжнародного рівня, де могли б проводитися змагання та забезпечуватися повноцінний тренувальний процес.

Наразі будівництво такого стадіону триває в селі Паляниця Івано-Франківської області на базі гірськолижного курорту «Буковель»²³. Втім, через триваючу війну і складну економічну ситуацію в країні, строки завершення даного будівництва спрогнозувати досить важко. Через відсутність в Україні сучасних спортивних об'єктів, які б відповідали міжнародним критеріям, за останні роки, за певним виключенням, в Україні не було проведено жодного чемпіонату світу з олімпійських видів спорту.

В Україні висококласні спортсмени удосконалюють свою майстерність у центрах олімпійської підготовки (ЦОП) та школах вищої спортивної

²² За роки незалежності близько 140 спортсменів - членів національної збірної змінили своє «спортивне громадянство» – Жданов URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/sport/554478.html>

²³ Решнюк М. Як в Буковелі будують біатлонний комплекс: гроші дає держава, але невідомо, коли його закінчать / Микола Решнюк – URL: <https://ua.tribuna.com/tribuna/blogs/imbalance/2880141/>.

майстерності (ШВСМ), чиї функції щодо створення умов для підвищення спортивної майстерності найближчого резерву національних збірних команд України значною мірою дублюються.²⁴

Отже, наразі доцільно було б утворити на їх базі менш обтяжену бюрократичними умовностями структуру, спроможну максимально забезпечити спортсменів круглорічним розміщенням, стабільним висококалорійним харчуванням, необхідною матеріально-технічною базою, спортивним обладнанням та інвентарем на рівні сучасних вимог.²⁵

Ще однією проблемою спорту вищих досягнень є недостатні обсяги фінансування та нецільове розподілення коштів між учасниками даного процесу. Через це часто спортсмени не забезпечені якісними навчально-тренувальними зборами, не можуть отримати якісне спортивне харчування, необхідний інвентар та екіпірування.

Також з метою запобігання відтоку спортсменів вищої кваліфікації необхідно переглянути підходи до системи їх заохочення, що виправдано з огляду на те, що існуюча і постійно зростаюча конкуренція у боротьбі за перемогу на змаганнях вищого рівня, політичне значення таких перемог для нашої країни та досягнення їх на межі людських можливостей вимагають відспортсменів та тренерів кропіткої роботи з великими обсягами навантажень протягом багатьох років.²⁶

За визначні здобутки на міжнародній арені спортсмени отримують річну Президентську стипендію, а також одноразову грошову виплату від держави, розмір якої залежить від рівня турніру та гатунку завойованої нагороди.

Найбільші призові спортсменам та їх тренерам передбачені за медалі на Олімпійських та Паралімпійських іграх: 125 тисяч доларів – за золото, 80 тисячдоларів – за срібло, 55 тисяч доларів – за бронзу²⁷. Детальна інфографіка

²⁴ О.Ю. Недосновнай. СПОРТ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ ЯК СКЛАДОВА ЗМІЩЕННЯ ІМІДЖУ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ / О.Ю. Недосновнай, А.В. Слободянюк // Вінницький національний технічний університет – URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/e-democracy/e-democracy2017/paper/download/3458/2914>.

²⁵ Рибалко П. Ф., Хоменко С. В., Хоменко О. С. Особливості та перспективи розвитку сфери фізичного виховання. Суми, 2018. URL:<http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/8028/1/1.pdf>

²⁶ Рибалко П. Ф., Хоменко С. В., Хоменко О. С. Особливості та перспективи розвитку сфери фізичного виховання. Суми, 2018. URL:<http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/8028/1/1.pdf>

²⁷ Грошові премії у спорті: кому, за що і скільки. URL: <https://scu.org.ua/groshovi-premiji-u-sporti-komu-za-shcho>

наведена у додатку Б.

Це своєрідна подяка держави та компенсація спортсмену за самовіддану працю, багаторічні тренування, навантаження, а також часто відмову від життєвих розваг, відпочинку і сім'ї. Крім того це додаткова мотивація для спортсменів досягти максимального результату в ім'я своєї країни.

Важливою складовою розвитку сучасного спорту вищих досягнень є його професіоналізація. Крім самого спортсмена, в процес його підготовки до змагань найвищого рівня залучені десятки різноманітних спеціалістів – тренери, спортивні лікарі, фізіотерапевти, дієтологи, масажисти, вчені, вузькопрофільні спеціалісти з конкретного виду спорту. Для всіх цих вищеперерахованих осіб спорт так само є сферою професійної діяльності.

Олімпійський та паролімпійський рух

У вітчизняному спорті вищих досягнень пріоритетом є розвиток олімпійського спорту як важливої складової іміджу України у світі. Саме Зимові та Літні Олімпійські ігри вважаються найпрестижнішими змаганнями у світовому спорті, які відбуваються раз на 4 роки. Зміцненню іміджу держави у міжнародному співтоваристві також сприяють численні успіхи спортсменів, які виступають на світових спортивних форумах з паролімпійського та деолімпійського спорту.

Свій початок олімпійських рук в Україні бере в 1952 році, коли спортсмени України у складі збірної команди Радянського Союзу вперше взяли участь в Іграх XV Олімпіади в Хельсінкі. З 1952 по 1990 роки олімпійський рух в Україні розвивався та зміцнював свою позицію в житті країни. Українські атлети складали щонайменше 25% кожної олімпійської команди СРСР²⁸.

Під час Ігор XXII Олімпіади 1980 року деякі матчі футбольного турніру з великим успіхом проводилися в Києві. 22 грудня 1990 року I Генеральна асамблея засновників прийняла рішення створити Національний

олімпійський комітет України і ця дата є офіційною датою його створення. У вересні 1993 року НОК України був остаточно визнаний Міжнародним олімпійським комітетом.

НОК України діє у відповідності до положень Олімпійської хартії, Конституції України та чинного законодавства України і свого Статуту.

Основні завдання НОК України – організація підготовки та участі спортсменів в Олімпійських іграх, розширення міжнародного співробітництва, популяризація масового спорту і здорового способу життя, фізичне і духовне збагачення людей. З цією метою НОК України співпрацює з державними, громадськими та іншими організаціями, об'єднує понад 50 федерацій з різних видів спорту та має свої осередки у кожному регіоні України.

Вперше олімпійська збірна незалежної України була представлена на Іграх XVII Олімпіади в норвезькому Лілехамері. Там же українські атлети здобули і першу олімпійську нагороду в історії незалежної України – бронзу біатлоністки Валентини Цербе-Несіної. Крім того, олімпійською чемпіонкою в Лілехамері стала на той час 16-річна фігуристка Оксана Баюл. Вперше на її честь під час нагородження пролунав гімн незалежної України²⁹.

НОК України виступає в головній ролі при формуванні складу командута забезпечує її участь в Олімпійських та Європейських Іграх, Юнацьких Олімпійських Іграх, Юнацькому олімпійському фестивалі та інших.

Найтитулованішою спортсменкою в історії України є чотириразова олімпійська чемпіонка з плавання Яна Клочкова (2000, 2004). Двічі на найвищуходинку олімпійського п'єдесталу підіймалися гімнастка Лілія Підкопаєва (1996), боксер Василь Ломаченко (2008, 2012), каноїст Юрій Чебан (2012, 2016). Серед відомих широкому загалу олімпійських чемпіонів різних років можна виділити наступні імена – Володимир Кличко (1996), Олена Костевич (2004), Ольга Харлан (2008), Олександр Усик (2012), Віта і Валя Семеренко (2014), Олег Верняєв (2016), Олександр Абраменко (2018), Жан Беленюк (2020). Усього золоті медалі Олімпійських Ігор завоювали 42

²⁹ Від Барселони до Токіо: Всі Олімпійські успіхи Незалежної України. URL: https://galinfo.com.ua/articles/vsi_olimpiyski_uspihy_nezalezhnoi_ukrainy_369945.html

спортсмени (36 на Літніх Олімпійських іграх і 6 на Зимових).³⁰

Законодавство в галузі фізичної культури і спорту, і зокрема в частині розвитку спорту вищих досягнень та олімпійського руху, базується на Конституції України, Законах України «Про фізичну культуру і спорт» (1993р.), «Про антидопінговий контроль в спорті» (2002 р.)³¹, «Про підтримку олімпійського, параолімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні»(2000 р.)³².

Крім того, в Україні широко розвинутий і успішно функціонує паралімпійський рух, що має велике соціальне значення для людей з інвалідністю, як складової частини спортивного руху в Україні. Українці успішно виступають на Паралімпійських та Дефлімпійських іграх, значно випереджаючи в цьому показнику представників олімпійського спорту, що зумовлене багатьма об'єктивними та суб'єктивними факторами.

Організацією, що займається розвитком паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні, а також виконує роль Національного паралімпійського комітету на міжнародному рівні є Національний комітет спорту інвалідів України (НКСІУ)³³.

Отже, держава сприяє розвитку як масового, так і професійного олімпійського, паралімпійського, дефлімпійського та неолімпійського спорту. Саме підтримка всеукраїнських громадських об'єднань з видів спорту є одним з головних у цьому напрямку. Держава також створює умови для подальшого розвитку професійного спорту на комерційних засадах³⁴.

В свою чергу спорт вищих досягнень повинен бути переважно об'єктом уваги спонсорів, меценатів, рекламодавців. Частка фінансової участі держави може бути зменшена до необхідного мінімуму. Але державний контроль за діяльністю сфери професійного спорту, навпаки, повинен бути

³⁰ Вікіпедія. Список олімпійських чемпіонів України. URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Українські_олімпійські_чемпіони

³¹ Закон України «Про антидопінговий контроль у спорті». URL: https://flad.dp.ua/wp-content/uploads/2017/06/antidoping_zakon.pdf

³² Закон України «Про підтримку олімпійського, параолімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1954-14#Text>

³³ Національний комітет спорту інвалідів України. Про нас. URL: <https://paralympic.org.ua/ua/pro-nas>

³⁴ Мазурашу Г. Г. Особливості і перспективи розвитку системи управління сферою фізичної культури і спорту / Георгій Георгійович Мазурашу. – 2018. – URL: <https://sportbuk.com/2011/03/18/osoblyvosti-i-perspektyvy-rozvytku-systemu-upravlinnya-sferoyu-fizychnoji-kultury-i-sportu/>.

зміщений³⁵.

1.2. Організаційне та законодавче забезпечення реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту

Виділяють 4 види управління у сфері фізичної культури і спорту:

а) публічне (державне, муніципальне та деякі випадки делегування окремих публічно-владних повноважень недержавним суб'єктам) управління у сфері фізичної культури і спорту;

б) самоврядування (автономне управління) у сфері фізичної культури і спорту (управління, що реалізується недержавними суб'єктами у сфері спорту – Міжнародним олімпійським комітетом та Міжнародним паролімпійським комітетом, міжнародними та національними спортивними федераціями тощо);

в) приватне (комерційне, корпоративне) управління у сфері фізичної культури і спорту, що стосується спорту як сфери спортивних видовищ, шоу-бізнес заходів та відповідної діяльності, спортивного спонсорства, з функціонуванням спортивної інфраструктури та індустрії виробництва;

Державне управління у сфері спорту – це системна державно-владна регулююча, правозастосовна, правоохоронна, управлінська та контрольна-наглядова діяльність, що реалізується у правозабезпечених, іміджевих та економічних інтересах держави, в інтересах підтримки належного громадського здоров'я та забезпечення демографічної безпеки, соціально-культурної інтеграції, забезпечення дозвілля та морально-інтелектуального, фізичного та естетичного вдосконалення

³⁵ Моргунов О.А. Публічне адміністрування масового спорту (спорт для всіх) в Україні: сучасний стан та перспективи / Моргунов О.А.. – 2019. – URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.42-2.2>.

громадян, підвищення їх працездатності, соціальної активності та комунікативності, що є системою комплексів державного управлінського впливу щодо керованих об'єктів – різних сегментів громадських відносин у сфері спорту – за допомогою законодавчо визначених інструментів, які мають свою внутрішню організацію та функціональні зв'язки з іншими напрямками державного управління у соціально-культурних та економічних сферах.³⁶

Принципи державної політики в області фізичної культури й спорту знаходять своє об'єктивне вираження (фіксування) у правовій формі, у зв'язку із чим здобувають юридичний характер і виступають у якості офіційних орієнтирів для відповідних суб'єктів правовідносин у цій галузі.

Принципи, як і мета державного регулювання, неодмінно повинні бути закріплені в законодавчих актах держави. Тільки в цьому випадку вони переходять із області наукових категорій у площину їх практичної реалізації.³⁷

Особливо це важливо для формування правової бази системи фізичної культури й спорту, де принципи державної політики виступають у вигляді вихідних установок для державного регулювання відносин в області спорту.

Іншою важливою властивістю принципів державної політики в області фізичної культури й спорту є те, що вони надають стабільність організаційній структурі й функціонуванню системи державного регулювання даною галуззю.

Слід також звернути увагу на виховний вплив принципів державної політики в області фізичної культури й спорту на посадових осіб органів управління, спортсменів, тренерів і інших працівників спортивних організацій і об'єднань.

Дотримуючись приписань правових норм, керуючись вимогами правил

³⁶ Понкін І. В., Редькіна А. І., Соловйов О. О., Шевченко О. А. / Державне управління в сфері спорту: Буки Веди, 2017. 485 с.

³⁷ Домбровська С.М. Державне регулювання фізичної культури та спорту в Україні / Домбровська С.М., Вавренюк С.А., Палюх В.В. // Національний університет цивільного захисту України. – 2020. – URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/3139/1/2020%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F%20%D0%92%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA.pdf>

поведінки, зазначені особи в такий спосіб усвідомлюють зміст цих вимог і приписань і, відповідно, зводять закладені в законодавстві принципи державної політики в області фізичної культури й спорту до рівня їх особистих переконань. У зв'язку із цим зростає значення правового виховання спортсменів, тренерів, посадових осіб органів державного регулювання й інших фахівців спортивних організацій і об'єднань³⁸.

Галузеві принципи державної політики в області фізичної культури й спорту закріплені в статті закону України «Про фізичну культуру й спорт».

До них відноситься безперервність та наступність фізичного виховання різних вікових груп громадян на всіх етапах їх життєдіяльності; крім того враховуються інтереси громадян при плануванні й реалізації державних програм, надання відповідальності громадянам за їх здоров'я та фізичний стан, визнання самостійності всіх фізкультурно-спортивних об'єднань, рівність їх прав на державну підтримку; створення сприятливих умов фінансування фізкультурно-спортивних і спортивно-технічних організацій, олімпійського руху України, освітніх установ і наукових організацій в області фізичної культури й спорту, а також підприємств спортивної промисловості.

Стратегією розвитку фізичної культури і спорту в Україні на період до 2028 року³⁹, що підтвердила високе значення спорту для розвитку людського потенціалу та покращення якості життя громадян України, були визначені мета, завдання та основні напрямки реалізації державної політики у галузі розвитку спорту. Серед них можна виділити наступні:

- а) розробка та формування організаційної основи управління розвитком фізичної культури та спорту;
- б) вдосконалення взаємодії суб'єктів фізичної культури та спорту;
- в) вдосконалення системи управління спортом на всіх рівнях;

³⁸ Домбровська С.М. Державне регулювання фізичної культури та спорту в Україні / Домбровська С.М., Вавренюк С.А., Палюх В.В. // Національний університет цивільного захисту України. – 2020. – URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/3139/1/2020%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F%20%D0%92%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA.pdf>

³⁹ Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#n9>

г) удосконалення нормативно-правового регулювання;

г) уточнення функцій та повноважень суб'єктів спорту.

Відповідно до Плану діяльності Міністерства молоді і спорту України на 2021-2023 рр., завданнями державної політики у сфері фізичної культури та спорту є:

а) підвищення мотивації громадян до регулярних занять фізичною культурою та спортом та ведення здорового способу життя;

б) забезпечення успішного виступу українських спортсменів на найбільших міжнародних спортивних змаганнях та вдосконалення системи підготовки спортивного резерву;

в) розвиток інфраструктури фізичної культури та спорту, у тому числі для осіб з обмеженими можливостями здоров'я та людей з інвалідністю;

г) забезпечення проведення інформаційної кампанії з популяризації здорового способу життя із залученням громадських об'єднань, державних та громадських діячів, відомих спортсменів та митців.⁴⁰

Державне управління у сфері спорту реалізується у межах повноважень різних органів державної влади у сфері спорту, встановлених законами, і, відповідно, на органи публічної влади покладено обов'язки щодо управління фінансовими, людськими, матеріальними ресурсами, а також інфраструктурою для реалізації таких повноважень.

Таким чином, державне управління у сфері спорту відіграє дуже важливу роль, оскільки саме в процесі його здійснення не тільки реалізуються імперативи, що випливають з певних функцій держави та, відповідно, цілей державного управління, але також формується та реалізується державна політика у зазначеній сфері, у тому числі визначаються основні пріоритети та встановлюються гарантії громадських інтересів у цій галузі, регламентуються міра та форми державної підтримки спорту, а також встановлюються правові основи регулювання відносин у

⁴⁰ Міністерство молоді та спорту України. План роботи. URL: <https://mms.gov.ua/ministerstvo/plan-roboti>

сфері спорту, здійснюються підтримка та стимулювання спорту.

Національний олімпійський комітет України як складова частина міжнародного олімпійського руху.

Крім безпосередньо Міністерства молоді та спорту України, державну політику у сфері фізичної культури і спорту формують та реалізують Національний олімпійський комітет України, Національний комітет спорту інвалідів України, Спортивний комітет України з неолімпійських видів спорту, інші громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості, найвідоміші з яких «Динамо», «Колос», «Україна».

Процедурою визнання видів спорту в Україні займається Міністерство молоді та спорту України. Перелік визнаних видів спорту ведеться у спеціальному реєстрі⁴¹, який складається з наступних розділів:

- олімпійські види спорту;
- неолімпійські та національні види спорту;
- види спорту осіб з інвалідністю з ураженням опорно-рухового апарату, вадами зору, слуху та розумового і фізичного розвитку.

На сьогоднішній день в даному реєстрі значиться 57 олімпійських, 126 неолімпійських та національних видів спорту, а також 52 видів спорту для осіб з інвалідністю з ураженням опорно-рухового апарату, вадами зору, слуху та розумового і фізичного розвитку⁴².

За підсумками виступів національних збірних команд України на Олімпійських, Паралімпійських, Дефлімпійських та Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, наша країна входить до числа провідних спортивних держав світу⁴³.

⁴¹ Вікіпедія. Перелік видів спорту, що визнані в Україні. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%BA_%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D1%96%D0%B2_%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%83_%D1%89%D0%BE_%D0%B2%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%96_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96

⁴² Наказ Міністерства молоді та спорту України «Про затвердження Реєстру визнаних видів спорту в Україні». URL: <https://mms.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-reyestru-viznanih-vidiv-sportu-v-ukrayini>

⁴³ А. Т. Ціпов'яз. Організація і управління фізичною культурою і спортом / А. Т. Ціпов'яз, В. В. Бондаренко. – Кременчук, 2019. – 127 с.

Забезпеченням розвитку олімпійського руху в Україні як складової частини міжнародного олімпійського руху займається Національний олімпійський комітет України.

Серед основних цілей олімпійського руху слід виділити пропаганду та впровадження відповідних принципів та ідеалів; всебічну підтримку та сприяння розвитку фізичної культури і спорту; посилення і зміцнення міжнародної співпраці; забезпечення участі національних збірних команд України в Олімпійських іграх та інших міжнародних спортивних заходах, що проводяться Міжнародним та Європейським олімпійськими комітетами; виконання інших завдань, передбачених статутом Національного олімпійського комітету, та які відповідають Олімпійській хартії⁴⁴.

Відповідно до положень Олімпійської хартії⁴⁵ та згідно з наданими МОК повноваженнями НОК України здійснює співпрацю із суб'єктами сфери фізичної культури та спорту, які сприяють розвитку олімпійських видів спорту, надає статусу національним спортивним федераціям з відповідних видів спорту, бере участь у підготовці та реалізації заходів, спрямованих на забезпечення підготовки національних збірних команд України до участі в Олімпійських та інших міжнародних спортивних заходах, що проводяться Міжнародним та Європейським олімпійськими комітетами, має свої національні олімпійські символи, здійснює їх використання та захищає згідно з законними правами.

Спортивні федерації зі всеукраїнським або місцевим статусом.

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» визначає загальні правові, соціальні, економічні і організаційні основи фізичної культури і спорту в Україні, участь державних органів, посадових осіб, а також підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності у зміцненні здоров'я громадян, досягненні високого рівня працездатності та довголіття засобами фізичної культури та спорту.⁴⁶

⁴⁴ Статут Національного олімпійського комітету України. URL: <https://noc-ukr.org/about/officialdocuments/statut-nacionalnogo-olimpiyskogo-komitetu-ukraini/>

⁴⁵ Олімпійська хартія 2020. URL: <https://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olimpiyska-khartiya/>

⁴⁶ І.Л. Гасюк. Спорт вищих досягнень: актуальні проблеми розвитку. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2012/25.pdf

Статтею 3 цього Закону визначено, що «Держава регулює відносини у сфері фізичної культури і спорту шляхом формування державної політики у цій сфері, а також визнання широкого самодіяльного статусу фізкультурно-спортивного руху в Україні і комплексної взаємодії державних органів з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості».

У статті 5 вказано, що «Фізкультурний рух в Україні спирається на різносторонню діяльність громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості». Взаємовідносини в цьому напрямку фізичної культури і спорту регламентується статтею 33 цього Закону «Держава сприяє розвитку суспільної активності і залучає громадські організації до управління в галузі фізичної культури і спорту».

Аналіз статутних документів національних спортивних федерацій дозволяє виділити такі напрями діяльності:

- розвиток та пропаганда свого виду спорту на всій території України;
- проведення всеукраїнських змагань (чемпіонатів, Кубків, першостей та ін.) з цього виду спорту;
- формування національної збірної України з виду спорту для участі у міжнародних змаганнях;
- представлення України на міжнародних змаганнях, що проводяться з цього виду спорту.

Держава, яка в основному фінансує велику частина видатків федерацій з розвитку певного виду спорту та національних команд, має право вимагати від них прозорості та відповідальності за результати своєї діяльності.

Федерації з видів спорту є ключовими у системі фізичної культури та спорту. Саме від ефективності їхньої діяльності залежать розвиток того чи іншого виду спорту в країні та показники виступів наших спортсменів на спортивних змаганнях. Структура діяльності федерацій має бути представлена у вигляді піраміди, яка має приблизно наступний вигляд: любителі розвивають фізичну культуру та спорт у своїй громаді, школах, районах. Вони об'єднуються у колективи фізичної культури та клуби, які, своєю чергою, об'єднуються у регіональні федерації, а регіональні федерації утворюють національні

всеукраїнські федерації з видів спорту. Така структура дозволить нашим федераціям працювати більш ефективно як усередині країни, так і на міжнародному рівні. Останнє особливо важливо, тому що велике значення має позиція, яку вони займають у міжнародних федераціях.

Значна частина фінансування федерацій здійснюється за рахунок державного бюджету, хоча ідеальним варіантом є те, коли федерація залучає спонсорів, меценатів, а також існує за рахунок фінансування від міжнародних організацій та членських внесків.

На сьогоднішній день громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості можна поділити на наступні групи:

- загальнонаціональні спортивні об'єднання;
- фізкультурно-спортивні товариства;
- фізкультурно-спортивні громадські об'єднання (федерації, асоціації, спілки тощо) з певного виду спорту або групи видів спорту;
- фізкультурно-спортивні об'єднання соціальних груп населення;
- спортивні клуби різної організаційно-правової форми;
- колективи фізичної культури.

До загальнонаціональних спортивних об'єднань можна віднести Національний олімпійський комітет України, Національний комітет спорту інвалідів України, Спортивний комітет України з неолімпійських видів спорту, тобто всеукраїнські громадські об'єднання, які координують розвиток певного напрямку спортивного руху в Україні.⁴⁷

1.3. Матеріально-технічне, кадрове, інформаційне, фінансове забезпечення діяльності у сфері фізичної культури та спорту

Станом на 2021 рік в Україні функціонує 1591 дитячо-юнацька спортивна школа різних форм власності та підпорядкування, в яких налічується більше півмільйона вихованців віком від 6 до 18 років. До занять у спортивних школах

⁴⁷ І.Л. Гасюк. Спорт вищих досягнень: актуальні проблеми розвитку. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2012/25.pdf

також залучено 6,7 тис. дітей з інвалідністю різних нозологій⁴⁸.

191 спортивна школа має статус спеціалізованої школи олімпійського резерву. Кращі вихованці цих шкіл беруть участь на Всеукраїнських змаганнях серед учнів ДЮСШ та інших змаганнях.

Спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю діють у 13 регіонах країни з них:

- 9 вищих училищ фізичної культури,
- 3 училища олімпійського резерву,
- 4 ліцеї-інтернати спортивного профілю
- 2 школи-інтернати спортивного профілю.

У спеціалізованих закладах культивується 37 олімпійських видів спорту і займається 5,5 тисяч спортсменів. Кожен п'ятий вихованець цих закладів входить до складу національних збірних команд України з олімпійських видів спорту.⁴⁹

Відповідно до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів⁵⁰ з метою масового залучення дітей та підлітків до регулярних занять фізичною культурою і спортом та підвищення їхньої рухової активності систематично проводяться спортивно-масові та фізкультурно-оздоровчі заходи по всій Україні («Спартакіади», «Гімназіади», «Старти надій», «Ігри Чемпіонів» та інші).

Втім, протягом вже багатьох років у спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю існує проблема щодо фінансування, а також якісного та сучасного оснащення інвентарем та іншими необхідними матеріалами. Крім того існує проблема застарілої методології щодо тренувань спортсменів, а також фізичного виховання дітей та молоді.

Що стосується фінансування професійної спортивної діяльності, то найчастіше її можна звести до двох основних напрямків. По-перше, це

⁴⁸ Вікіпедія. Дитячо-юнацька спортивна школа. URL: <https://www.wik-ua.nina.az/%D0%94%D0%AE%D0%A1%D0%A8.html>

⁴⁹ Сосновська В. Фізична культура дітей, підлітків, молоді та дорослого населення в сучасному світі / Вікторія Сосновська // Наука. Освіта. Молодь. – URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2016_2/65.pdf.

⁵⁰ Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів. URL: <https://mms.gov.ua/sport/yediniy-kalendarnij-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv>

фінансування будівництва необхідної спортивної інфраструктури, і в цьому випадку фінансова участь держави (яка, її реалізуючи, може переслідувати й інші цілі) є найкращою.

По-друге, це фінансування діяльності безпосередньо спортивних клубів. У числі напрямків державної фінансової підтримки спорту обґрунтовано виділити такі:

а) різні види та форми фінансової підтримки діяльності недержавних спортивних організацій;

б) відшкодування транспортних витрат та витрат на проживання спортсменів та тренерів та інших спортивних фахівців;

в) фінансове забезпечення національних збірних команд з різних видів спорту;

г) фінансове забезпечення ставок спортивних тренерів, спортивних лікарів та інших спеціалістів у сфері спорту;

г) пряме фінансування проведення або фінансову участь у проведенні спортивних заходів (різної природи, різного рівня та з різних видів спорту, або мультиспортивних);

д) пряме фінансування будівництва та експлуатації спортивних інфраструктурних об'єктів;

е) пряме фінансове забезпечення чи фінансову участь у забезпеченні функціонування освітніх організацій та організацій спортивної підготовки;

є) фінансове забезпечення системи надання державних послуг у сфері спорту;

ж) фінансова підтримка заходів щодо пропаганди цінностей та привабливості фізичної культури та спорту;

з) формування та фінансове забезпечення виконання державних завдань для надання державних послуг державними установами;

и) сприяння у придбанні спортивного обладнання, екіпірування та оснащення;

і) фінансове забезпечення умов та можливостей для зайняття спортом осіб з обмеженими можливостями здоров'я;

й) фінансове забезпечення здійснення заходів щодо запобігання та припинення застосування допінгових засобів у спорті;

ї) фінансове забезпечення розвитку спортивної науки.

На фінансування спортивних федерацій впливають різні критерії, зокрема, чисельність федерації, популярність конкретного виду спорту, специфіка роботи, рівень спортивних досягнень членів федерації на міжнародній і Всеукраїнській арені. Природно, що привілеція в даному питанні надається федераціям з олімпійських видів спорту, які стабільно демонструють високий результат на світовій арені, а також найбільш популярним в Україні видам спорту, таким як футбол, хокей, теніс.

В загальному, як показує практика, розподіл коштів в федераціях дорівнює пропорції 60 відсотків – державні, і 40 відсотків – кошти зароблені безпосередньо федераціями (спонсорські контракти, рекламні продажі, власна продукція)⁵¹.

Втім, все ж, значну частину коштів федерації одержують саме від держави та відповідного виконавчого органу, як от міністерства спорту або національного олімпійського комітету.

Міністерством молоді та спорту України також були затверджені Критерії прозорого розподілу бюджетних коштів між олімпійськими видами спорту⁵², згідно з якими показником критеріїв є результати виступів спортсменів, що вимірюються сумою очок, нарахованою виду спорту за кількість медалей кожному спортсмену на останніх Олімпійських іграх та на двох останніх міжнародних спортивних змаганнях серед дорослих та на двох останніх міжнародних спортивних змаганнях найближчої до дорослих спортсменів вікової групи з олімпійських видів спорту в олімпійських номерах програми - чемпіонатах світу та чемпіонатах Європи за таблицею, наведеною в **Додатку В**.

⁵¹ А. Т. Ціпов'яз. Організація і управління фізичною культурою і спортом / А. Т. Ціпов'яз, В. В. Бондаренко. – Кременчук, 2019. – 127 с.

⁵² Міністерство молоді і спорту. Наказ. Про затвердження Критеріїв прозорого розподілу бюджетних коштів між олімпійськими видами спорту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1278-20#n15>

Висновки до розділу 1

Державна політику у сфері фізичної культури і спорту можна визначити як сукупність виконавчих органів та законодавчих документів, а також матеріальних та духовних цінностей. До перших можна віднести різноманітні виконавчі та законодавчі органи, постанови, рішення, стратегії, законні та підзаконні акти. Що стосується другої складової, то це різноманітна спортивна інфраструктура, об'єкти, спортивний інвентар, реманент, екіпірування, устаткування, медичне забезпечення.

Говорячи про духовну складову – це різноманітна література та твори мистецтва, комплекси фізичних вправ, правила та різновиди видів спорту, етичні й правові норми, що регулюють поведінку учасників фізкультурно- спортивної діяльності та інше.

Результатом діяльності особи у фізичній культурі та спорті є вдосконалення фізичної підготовленості, навичок, вмінь, моральний, етичний, інтелектуальний розвиток, а також спортивні досягнення.

Сучасною тенденцією розвитку суспільних відносин у галузі фізичної культури і спорту, що фіксується у багатьох країнах світу, виступає підвищення ролі державного управління, у тому числі державного регулювання у зазначеній галузі в межах повноважень органів держави, одночасно з підвищенням ролі самоврядування, що спрямовано забезпечити умови для сталого функціонування національних та міжнародної систем спортивних відносин, захисту публічних та приватних законних інтересів, а також загально визнаних моральних цінностей у галузі, що розглядається.

Необхідність підвищення ефективності державного управління в галузі спорту, включаючи вдосконалення нормативного забезпечення цієї галузі, обумовлена також станом суспільних відносин та правозастосовної практики в галузі спорту в Україні, що характеризується наявністю суттєвих проблем, зокрема, незабезпеченістю належного поєднання адміністративно-правового регулювання з саморегулюванням відносин у цій галузі.

Вирішення цього комплексу завдань потребує адміністративно-правового дослідження особливостей взаємодії державного управління та самоврядування в галузі спорту, механізмів самоврядування у зазначеній галузі, а також питань про оптимальні форми та зміст правових гарантій автономності, обсяги правових можливостей суб'єктів спортивних відносин, що визначаються такою автономністю з урахуванням конкретних соціально-культурних умов та спортивних традицій, та вироблення на цій основі відповідних науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення законодавства.

До основних напрямів державної політики у сфері спорту віднесено розробку та формування організаційної основи управління розвитком спорту, вдосконалення взаємодії суб'єктів спорту, удосконалення системи управління спортом на всіх рівнях. При цьому до комплексу заходів щодо вирішення завдань у цій сфері включено вдосконалення нормативного правового регулювання, у тому числі уточнення функцій та повноважень суб'єктів спорту.

Для підвищення ролі фізичної культури та спорту у формуванні здорового способу життя важливий весь комплекс організаційних, управлінських, структурних, правових, фінансових та науково-методичних заходів. Водночас вони мають кореспондуватися з економічними, соціальними та політичними реаліями часу та можливостями держави та суспільства.

Основними напрямками розробки та реалізації комплексу заходів щодо пропаганди фізичної культури та спорту як найважливішої складової здорового способу життя є:

- а) визначення пріоритетних напрямів пропаганди фізичної культури, спорту та здорового способу життя;
- б) підтримка проектів щодо розвитку фізичної культури та спорту у засобах масової інформації;
- в) розширення аудиторій та підвищення якості пропагандистської роботи з фізичної культури та спорту, здорового способу життя провідних телевізійних каналів, включаючи загальноукраїнські;
- г) пропаганда моральних цінностей фізичної культури та спорту, ідей олімпізму;

д) розробка та реалізація Всеукраїнських інформаційно-пропагандистських кампаній у рамках руху «Спорт для всіх»;

е) проведення оцінки ефективності пропаганди фізичної культури, спорту та здорового способу життя;

є) надання інформаційної підтримки населенню в організації занять фізичною культурою та спортом;

ж) розробка системи заходів для популяризації здорового життя, фізичної культури та спорту освітніх установах, за місцем роботи, проживання та відпочинку населення, проведення Всеукраїнських міжнародних спортивних форумів «Україна - спортивна держава».

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЗА НАПРЯМОМ «СПОРТ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ»

2.1. Світовий досвід реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту за напрямом «Спорт вищих досягнень»

За останні 20–25 років у США, Канаді, ПАР, Німеччині, Китаї та низці інших держав світу було здійснено будівництво та модернізацію безлічі інфраструктурних об'єктів, насамперед – стадіонів, що використовуються у професійному спорті, у тому числі для забезпечення проведення на національному рівні великих міжнародних спортивних заходів.⁵³

Проте сьогодні фіксується тенденція до скорочення державної фінансової підтримки професійного спорту. Визначається це суттєвим дефіцитом публічних фінансів, а також цілою низкою інших причин.

Приватне фінансування спорту нині набагато перевищує державне фінансування у більшості розвинених країн світу, і ця тенденція посилюється.

У більшості країн, де діє профільне законодавство про спорт, у відповідні нормативно-правові акти вже інтегровані положення, пов'язані з фінансуванням спорту державою (наприклад, у Фінляндії та Португалії). При цьому в різних країнах мають місце різні підходи до фінансування спортивної діяльності, розподілу та використання коштів з метою підтримки спорту.

Найчастіше, зокрема у Данії, Німеччині, Італії та Швеції, більшість навантаження офіційного фінансування спорту лежить на органах місцевого самоврядування. При цьому більша частина відповідних коштів використовується найчастіше для здійснення інвестування у будівництво та підтримання спортивної інфраструктури.⁵⁴

⁵³ NSS Sports. 5 successful restyling of football stadiums. URL: <https://www.nssmag.com/en/sports/24926/5-restyling-riusciti-degli-stadi-da-calcio>

⁵⁴ Club sports is king in Europe, but there are downsides to that system too. – 2019 – URL: https://www.pennlive.com/patriotnewssports/2011/04/club_sports_is_king_in_europe.html

Крім прямого фінансування національного спорту, спортивні організації у різних європейських державах також отримують фінансову підтримку від так званих лотерейних фондів або спортивних лотерей, на зразок національного Bingo Lotto у Швеції. При цьому переважно такі доходи становлять досить невеликий відсоток від загального обсягу фінансування спорту.

Також фінансування спорту в Європі здійснюється і за рахунок населення, яке займається спортом, яке приносить значну частку коштів у спорт за рахунок виплати членських внесків, здійснюючи волонтерську діяльність, зазначену раніше. Також спорт забезпечується за рахунок спонсорських коштів та продажу прав на трансляцію спортивних заходів.

Державні кошти на фінансування будівництва спортивно і інфраструктури США йдуть як з бюджетів штатів, так і місцевих бюджетів, тобто за рахунок коштів, що надаються платниками податків.⁵⁵

На додаток до прямих витрат на будівництво стадіонів, у США платники податків також змушені фінансувати інші інфраструктурні витрати, пов'язані зі спортивними спорудами, такі як, наприклад, витрати через використання води та експлуатацію каналізаційних систем, опосередковано, через податкові знижки та інші непрямі стимули.

Органи публічної влади міст у США, як правило, керуються в таких ситуаціях тим міркуванням, що прийом та базування професійних спортивних команд у містах сприяє громадянській гордості населення і може сприяти збільшенню рівня податкових надходжень до місцевих бюджетів у зв'язку з угодами, що укладаються командою, та виплатою заробітних плат.

У Франції нині активно обговорюється питання реорганізації економічної моделі професійного спорту. На даний момент, як правило, спортивні споруди, задіяні у сфері професійного спорту, належать органам публічної влади та фінансуються такими (як правило місцевими органами). Проте поточний розвиток промисловості професійного спорту поставило під

⁵⁵ Без Мінспорту: У чому секрет успіху американського спорт. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/children-sport-farther-/4108586.html>

сумнів легітимність та доцільність фінансової участі місцевих органів публічної влади у цій сфері.

Підтримка професійного спорту місцевими органами публічної влади у Франції відіграє важливу роль для діяльності професійних спортивних клубів, зокрема для вирішення фінансових проблем, а також сприяє професіоналізації спорту в цілому. Проте зараз, з еволюцією традиційної моделі професійного спорту у Франції, надання такої підтримки місцевими органами влади може опинитися під тиском, бути недостатньо коректно оформлено юридично, а також здійснюватися безладно через надмірне розмаїття методів надання такої підтримки.

Чинне французьке законодавство про спорт дозволяє надавати субвенції спортивним клубам і об'єднанням тільки для виконання завдань або здійснення діяльності, що представляє суспільний інтерес, а професійні клуби мають право отримувати фінансування від місцевих органів публічної влади лише в рамках укладених між ними договорів і для вирішення закритого переліку завдань, до яких відносяться, наприклад, підготовка (за певних умов) спортсменів, реалізація заходів, спрямованих на забезпечення безпеки та запобігання насильству у спорті⁵⁶.

Державне управління спортом у європейських країнах вирізняється різноманітними формами. Залежно від ступеня втручання, це може бути міністерство, яке безпосередньо відповідає за спорт (Франція, Люксембург), або це може бути секретаріат, пов'язаний з Міністерством освіти, культури або туризму (Німеччина, Греція, Ірландія, Нідерланди, Португалія, Польща, Латвія, Естонія).

Країни, які не мають відділу, відповідального за управління спортом, надають фінансову допомогу незалежним установам (спортивним радам) через різні департаменти міністерств (Великобританія) або мають кооперативну асоціацію (наприклад, з Національним олімпійським комітетом), якій призначено місія громадського блага (Італія). У багатьох розвинутих країнах

⁵⁶ Дутчак М.В. Спорт для всіх у світовому контексті. – К.: Олімпійська література, 2007. – 111 с.

спорт міцно закріпився в державних механізмах, програмах політичних партій та дискусій, а також очікуваннях громадян, які голосують. Залучення уряду до спорту поєднується з чотирма основними цілями: охорона здоров'я, соціальний контроль і відносини, дипломатія та економічний розвиток.

Цікавим є досвід європейської клубної системи організації масового спорту. «Клуби в Європі є провінційними клубами в тій же мірі, що і спортивні клубу – є клуб високого рівня, і всі ці вікові групи грають в рамках одного і того ж соціального клубу», – сказав Шон Сміт, професор комунікацій в університеті королівських доріг (Вікторія, Британська Колумбія). «У Північній Америці «клуб» здебільшого закінчується в середній школі – це остання сходинка на шляху до високої продуктивності».

У Європі Англія є однією з небагатьох країн, яка пропонує заняття спортом в рамках позакласних заходів, доступних учням в шкільній системі. Молодіжний спорт в Європі існує в основному у формі незалежних клубів, які обслуговують всю спільноту.

У Німеччині, наприклад, спортивні клуби часто підтримуються державою, і вони доступні для громадськості за символічну щорічну плату. Ці клуби пропонують змагання для людей різного віку, включаючи дорослих, в найрізноманітніших видах спорту.⁵⁷

«У нас 84 мільйони німців, і 24 мільйони зареєстровані в системі (клубів) – це кожен третій німець», - зазначає Аннет Хофманн, професор спортивних досліджень в Людвігсбурзькому університеті освіти. «У нас є такі клуби скрізь, вони доступні за вартістю для всіх, і у разі безробітності батьків, вони можуть отримати підтримку на щорічні збори для своїх дітей».

Хофманн каже, що приблизно за 60-70 доларів німці можуть отримати доступ до членства в громадському клубі, що дозволяє їм брати участь у будь-якій кількості видів спорту.

Потрапивши в Клубну систему, дитина просувається службовими сходами, виступаючи за команди різних вікових категорій, поки йому або їй не виповниться 18 років. Команди у віці 18 років і старше в більшості клубів

⁵⁷ U.Sport. Як фінансується спорт у 10 містах Європи. URL: <https://usport.info/2022/09/ten-cities/>

відкриті для всіх дорослих.

«І ти можеш залишатися в цій команді вічно, поки не відчуєш, що ти недостатньо хороший для заняття цим видом спорту», - сказав Хофманн. «Там набагато більше спорту для дорослих, ніж в інших країнах (наприклад, в Америці), і це дешевше».

З усіх європейських країн спортивна система в Англії, ймовірно, найбільше схожа на американську модель, тому що школи у Великобританії дійсно пропонують Університетські види спорту⁵⁸.

Однак доктор Саймон Лікен, який проводив дослідження в галузі спортивної соціології в університеті Любляни (Словенія), говорить, що університетська конкуренція в Європі «незначна і набагато менш важлива, ніж у США».

Спортивні стипендії практично відсутні, тому молоді спортсмени намагаються привернути увагу професійних спортивних клубів, а не університетів.

За словами Лікена, юні спортсмени в ранньому підлітковому віці підписують контракти з цими клубами і надають свої послуги виключно одному клубу в обмін на стипендію і проживання. Клуб також зобов'язаний надати якусь освіту молодому спортсмену, можливо, пов'язану з його фахом або із середньою школою, яку він закінчив.

«Але вони залишаються незалежними і не пов'язані з самою школою», - сказав Лікен. «На цьому етапі ці молоді спортсмени фактично стають професіоналами, хоча вони все ще можуть бути неповнолітніми».⁵⁹

2.2. Розвиток спорту вищих досягнень в Україні

⁵⁸ Швець С.В. Фізичне виховання та спорт в системі вищої освіти в Англії / Швець С.В., Омельченко Т.Г., Бірючинська С.В // Київський університет імені Бориса Грінченка. – 2018. – URL: <chrome-extension://efaidnbnmnibpcjpcglclefindmkaj/http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4.3/21.pdf>

⁵⁹ Дутчак М.В. Спорт для всіх у світовому контексті. – К.: Олімпійська література, 2007. – 111 с.

Основним показником розвитку вітчизняного спорту вищих досягнень – є результати національної збірної України на найвищих змаганнях міжнародного рівня. Якщо говорити про олімпійський спорт, це, передусім, Зимові і Літні Олімпійські Ігри. Традиційно Україна краще виступає саме на Літніх Іграх, в той час як на Зимових Олімпіадах результати значно нижчі.

І.Л. Гасюк у своїй роботі «Спорт вищих досягнень: актуальні проблеми розвитку» висловлює наступну думку. «Для розвитку і покращення результатів українських спортсменів на міжнародній арені надзвичайно важливою для спорту вищих досягнень є побудова ефективної системи багаторічної підготовки перспективної молоді в обраному виді спорту, яка у майбутньому може бути включена до складу національної збірної команди. Для цього необхідно удосконалювати систему багаторічної підготовки спортсменів найвищого класу, шляхом покращення матеріально-технічної бази, збільшення кількості молоді в системі масового спорту, створення ефективної та раціональної системи відбору перспективних дітей до певних видів спорту, формування ефективної систему інформаційного забезпечення»⁶⁰.

Не менш важливим є механізм переходу спортсменів з досягненням певного рівня на наступний щабель. По вертикалі це – Дитяча юнацька спортивна школа – Школа вищої спортивної майстерності – збірна команда обласні – Центр олімпійської підготовки – національна збірна команда. По горизонталі з спортивного клубу в інший спортивний клуб; зі збірної команди області до іншої збірної команди області тощо. У даному процесі важливо розробити і застосовувати дієвий правовий механізм.

За визначенням, дитячо-юнацька спортивна школа є закладом спеціалізованої позашкільної освіти спортивного профілю - закладом фізичної культури і спорту, який забезпечує розвиток здібностей вихованців в обраному виді спорту, визнаному в Україні, створює необхідні умови для гармонійного виховання, фізичного розвитку, повноцінного оздоровлення, змістовного відпочинку і дозвілля дітей та молоді, самореалізації, набуття навичок

⁶⁰ І.Л. Гасюк. Спорт вищих досягнень: актуальні проблеми розвитку. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2012/25.pdf

здорового способу життя, підготовки спортсменів для резервного спорту⁶¹.

Школа вищої спортивної майстерності – заклад фізичної культури і спорту, який забезпечує підготовку учнів-спортсменів резервного спорту та спорту вищих досягнень шляхом проведення постійно діючих навчально-тренувальних зборів та участь спортсменів у відповідних змаганнях⁶².

Центр олімпійської підготовки – заклад фізичної культури і спорту, який забезпечує підготовку спортсменів національних збірних команд з олімпійських видів спорту шляхом проведення постійно діючих навчально-тренувальних зборів на спортивних спорудах, де створені умови для проживання, харчування спортсменів, належного медичного та наукового забезпечення їх підготовки, та участь спортсменів у відповідних змаганнях.⁶³

Чинний Закон України «Про фізичну культуру і спорт» не регламентує статус суб'єктів професійного спорту, що призводить до правової невизначеності їх статусу як суб'єкта господарювання в галузі фізичної культури і спорту. На думку І. Л. Гасюка⁶⁴, зважаючи на специфіку діяльності та статутні завдання суб'єктів професійного спорту, необхідно чинну редакцію закону, а саме ст. 38 доповнити частиною четвертою такого змісту: «Створення і функціонування професіональних спортивних клубів, професіональних спортивних ліг, професіональних федерацій (асоціацій, спілок, об'єднань тощо), статuti яких передбачають організацію діяльності спортсменів професіоналів, здійснюється у відповідності до цього Закону, Господарського та Цивільного кодексів України, інших нормативно-правових актів, в будь якій організаційно правовій формі, але виключно як суб'єкт господарювання, чия діяльність спрямована на отримання прибутку».

⁶¹ Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF#Text>

⁶² Наказ Міністерства молоді та спорту України «Про затвердження Положення про школу вищої спортивної майстерності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0936-15#Text>

⁶³ Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про центр олімпійської підготовки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/948-2011-%D0%BF#Text>

⁶⁴ І.Л. Гасюк. Спорт вищих досягнень: актуальні проблеми розвитку. URL:

http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2012/25.pdf

Висновки до розділу 2

Державна політика у сфері спорту більшою мірою продовжує здійснюватися з урахуванням принципів, закладених у радянські часи. Однак розвиток спорту в ринковому середовищі суттєво відрізняється від його розвитку у плановій економіці.

За радянських часів спорт (особливо дитячо-юнацький) не мав такого мізерного фінансування, процес його розвитку був значно централізованішим (відсутність повноважень місцевої влади на створення спортивних шкіл) і більшою мірою спрямований на досягнення найвищих результатів (мета – відбір кращих вихованців для комплектування збірних команд, а чи не спорт як розвага, масовість занять спортом).

На сьогоднішній день в Україні у сфері спорту (насамперед, дитячо-юнацького) спостерігається та ж підміна понять, що й у сферах освіти та медицини: при декларованій безплатності – насправді фактична необхідність значних вкладень коштів (особливо батьківських) для досягнення результатів та спортивного зростання.

Обмеженість коштів у бюджетах різних рівнів потребує якнайшвидшого перегляду принципів фінансування всієї системи спортивних установ України.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗА НАПРЯМОМ «СПОРТ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ»

3.1. Розвиток фізичної культури і спорту як важливий напрям державної політики України щодо забезпечення здоров'я громадян

3.1.1. Аналітична записка «Як збільшити ефективність державної політики у сфері розвитку масового спорту»

Дана проблема не є новою, проте з кожним роком вона набуває все більшої значущості. Потребує нагального вирішення, адже рівень здоров'я населення з кожним роком зменшується, в тому числі через низьку фізичну активність.

Збереження чинної політики може призвести до невідворотних наслідків, при яких населення буде деградувати у фізичному плані, зменшуватиметься потенціал країни на міжнародній спортивній арені, зникатимуть об'єкти спортивної інфраструктури.

Важливо, що розвиток фізичної культури та спорту, спортивної інфраструктури, створення умов, які зможуть зорієнтувати молоде покоління на здоровий спосіб життя, у тому числі на заняття спортом та фізичною культурою – це внесок у підвищення конкурентоспроможності українського спорту в цілому та спорту вищих досягнень, зокрема.

За допомогою масового спорту здійснюється фізичний розвиток та фізичне виховання молодого покоління. Мета масового спорту – надати можливість усім охочим займатися фізичною культурою та спортом. Для цього до активних занять та активного відпочинку залучаються всі охочі.

Будучи складовою фізичної культури людини, а також засобом та методом фізичного виховання, масовий спорт допомагає у вирішенні особистісних та соціальних завдань.

Турбота про здоров'я учнівської молоді – один із пріоритетних напрямів державної політики, оскільки фізична культура та спорт відіграють важливу

роль у розвитку суспільства, його фізичного та духовного здоров'я.

Для вирішення таких завдань необхідно сформувати сфери дозвілля, щоб вони стали привабливими та доступними для сучасної молоді, підняти престиж до ведення здорового способу життя та занять масовою фізичною культурою та спортом, тим самим даючи широкі можливості для самореалізації.

Ще у шкільні роки значна частина молоді долучається до елементів масового спорту, а в деяких видах спорту навіть у дошкільному віці

Консультації

Організовані заінтересовані групи – аналіз стейкхолдерів

Серед організованих груп провідну роль стейкхолдерів відіграють громадські організації, які підтримують розвиток масового спорту в Україні, а саме:

- Національний олімпійський комітет;
- Федерації з олімпійських і неолімпійських видів спорту;
- Спортивні клуби, ДЮСШ, ДЦОП;

Позиція цих груп – підтримувати конструктивні зміни в системі масового спорту в Україні, задля виховання професійних спортсменів у майбутньому.

Стейкхолдери, категорії заінтересованих сторін, на яких не здійснюється вплив, але які сприяють вирішенню проблеми:

- Приватні фітнес-клуби і спортивні меценати;
- Компанії з виробництва та продажу спортивного інвентарю.

Зацікавлені органи влади

Цільова група – Кабінет міністрів України. Розроблена стратегія щодо розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року, яка буде реалізована в три етапи.

Метою Стратегії є виховання фізично активної нації та формування позитивного іміджу України як передової спортивної держави на основі сучасної і доступної спортивної інфраструктури.

Група потенційного впливу – Міністерство охорони здоров'я, Міністерство інфраструктури України, Комітет ВРУ з питань молоді і спорту.

Група з вагомим впливом – ОТГ, ОДА, які мають у власності більшість об'єктів спортивної інфраструктури та яким підпорядковуються спортивні товариства і ДЮСШ. Не зацікавлені у вирішенні проблеми.

Часта зміна голів ОДА, а також байдужість влади на місцях призводить до занепаду об'єктів спортивної інфраструктури, відтоку тренерських кадрів, зменшення фізично активного населення.

Нещодавній приклад – голова ОДА Сумської області Роман Грищенко, за ініціативи якого почалася розбудова сучасного біатлонного комплексу на лижній базі «Токарі» в Сумах, на якому мали змогу займатися спортом понад 400 дітей, проте вже після півроку своєї каденції був знятий з посади.

Ставлення громадськості

За результатами моніторингу, проведеним Всеукраїнським центром фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх»⁶⁵ на сучасному етапі за наявністю або відсутністю намірів займатися спортом найближчим часом населення України ділиться на дві нерівні частини. Більшість жителів країни (близько 60%), в цілому, не планує таких занять під час дозвілля. Причому основна їх маса (48%) цілком впевнено заявила про відсутність таких планів.

З іншого боку, приблизно третина населення має плани зайнятися спортом найближчого року. Слід зазначити, що особи, які планують займатися спортом, неоднорідні за ступенем такої «зрілості»: приблизно половина з них (19%) переконливо зазначила про те, що збирається займатися спортом на дозвіллі, а інша частина (16%) відзначила, що швидше планує такі заняття.

В той же час переважна більшість дорослого населення України не хотіла б, щоб їх діти або онуки вели малорухливий спосіб життя. Про це свідчить той факт, що 95% опитаних прямо заявили про своє небажання, щоб підростаюче покоління вело пасивний спосіб життя, а також щоб їх діти або онуки були звільнені від уроків фізкультури (92%).⁶⁶

⁶⁵ Спорт для всіх. URL: <https://sportforall.gov.ua/>

⁶⁶ Дутчак М.В. Моніторинг в системі державного управління спортом для всіх в Україні. Національний університет

Більш того, майже всі респонденти відзначили своє прагнення до того, щоб їх діти або онуки на дозвіллі систематично займалися будь-якими видами спорту. При цьому слід підкреслити, що дорослі вельми одностайні відносно того, що заняття підростаючого покоління спортом повинно носити в майбутньому «аматорський» характер.

Що ж до підготовки їхніх дітей або онуків до занять професійним спортом, то тут думки респондентів розподілилися неоднозначно: питома вага прихильників такого варіанту спортивних занять (40%) приблизно рівна питомій вазі його супротивників (35%). Слід також відзначити, що в процесі аналізу не було виявлено статистично значущих зв'язків між розподілом наведених вище точок зору та соціально-демографічними характеристиками респондентів⁶⁷.

Опис обмежень

Бюджетні обмеження

1. Витрати на людино-години
2. Витрати на об'єкти спортивної інфраструктури
3. Збільшення бюджетних видатків

Часові обмеження - реформи у сфері масового спорту можуть розтягнутися на роки

Інші матеріальні ресурсні обмеження - необхідність будівництва нових об'єктів спортивної інфраструктури.

Нематеріальні – інституційні обмеження - відсутність мотивації у стейкхолдерів з огляду на потенційні ризики

Ризики державного втручання – універсальні ситуацій неспроможності органів влади, корупційні обмеження установ.

Моделювання проблеми

Мета вирішення проблеми:

- внесення змін до законодавства в частині взаємовідносин

фізичного виховання і спорту України. URL: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-09/08dumsau.pdf>.

⁶⁷ Дутчак М.В. Моніторинг в системі державного управління спортом для всіх в Україні. Національний університет фізичного виховання і спорту України. URL: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-09/08dumsau.pdf>.

міжорганами державної влади і громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості відповідно до європейських стандартів;

- створення умов для забезпечення достатньої рухової активності різних верств населення, включно з особами з інвалідністю (інклюзія);
- забезпечення функціонування та удосконалення мережі закладів фізичної культури і спорту;
- розбудова спортивної інфраструктури, багатофункціональних спортивних комплексів для проведення змагань міжнародного рівня;
- покращення методичного, науково-технічного і фармакологічного забезпечення збірних команд з різних видів спорту;

Перелік показників (індикаторів) результативності.

№	Ціль		Індикатор
1.	Залучення населення дозанять спортом.	1.1.	Частка населення, яке активно займається спортом, млн. осіб, %.
2.	Збільшення кількості об'єктів спортивної інфраструктури	2.1.	Будівництво об'єктів спортивної інфраструктури в загальній частці, %
3.	Зростання кількості спортивних клубів, ДЮСШ, ДЦОП	3.1.	Кількість спортивних клубів в регіонах, од.
		3.2.	Кількість ДЮСШ в регіонах, од.
		3.3.	Кількість ДЦОП, од.

4.	Покращення здоров'я населення	4.1.	Відсоток смертей від серцево-судинних захворювань, %.
		4.2.	Рівень дитячого алкоголізму, місце в Європі.
5.	Результати виступу України на Олімпійських, Всесвітніх та Паралімпійських Іграх, а також інших престижних міжнародних турнірах	5.1.	Кількість медалей на Літніх ОІ, од.
		5.2.	Кількість медалей на Зимових ОІ, од.

Формулювання варіантів політики.

Варіант 1. Збереження чинної політики

– заходи із реалізації варіанта:

а) реалізація стратегії розвитку фізичної культури і спорту в три етапи, до 2028 року;

б) відсутність мережі спортивної інфраструктури світового рівня, забезпечення доступності та привабливості спортивних об'єктів, у тому числі, спортивного туризму, відсутність розвитку баз олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки;

– потенційні переваги варіанта політики:

а) не потребує особливих зусиль та ресурсів;

б) збереження тих об'єктів, які існують на даний момент, а також поточної ситуації з масовим спортом в Україні.

– потенційні недоліки варіанта політики:

а) сталість та відсутність розвитку;

б) погіршення здоров'я населення, зростання рівня алкоголізму, серцево-

судинних захворювань;

в) погіршення результатів українських спортсменів на міжнародній арені, що призведе до поступової втрати іміджу України.

Варіант 2. Стимулювання системи меценатства у сфері фізичної культури і спорту

Згідно визначення у Законі України «Про меценатство у фізичній культурі і спорті»: «Меценат фізичної культури і спорту (надалі - меценат спорту) – це фізична або юридична особа приватного права, яка безоплатно передає свої кошти, інше майно, а також безоплатно відступає майнові права та/або права користування та інші речові права на майно і майнові права, безоплатно надає послуги та виконує роботи, безоплатно передає доходи від майна і майнових прав для здійснення меценатства у спорті за напрямками, визначеними Законом».⁶⁸

Втім, попри те, що після тривалого часу обговорень і суперечок, в Україні було прийнято Закон «Про меценатство у фізичній культурі і спорті», державна підтримка даного процесу є дуже незначною і маловигідною для потенційних меценатів. Зокрема, меценатам пропонують вручати державні нагороди, увіковічувати їх імена на будинках та спортивних об'єктах, надавати певні пільги та підтримувати інформаційно події щодо популяризації меценатської діяльності.

Значно ефективніша дана система працює в країнах Європи та США, де, зокрема, для меценатів у спорті існують податкові пільги. Так, в Німеччині основною формою організації спортивної діяльності є спортивні федерації, кількість членів яких налічує понад 26 млн осіб. Спортивні організації у вигляді асоціації мають право здійснювати підприємницьку діяльність, якщо це необхідно для виконання їх основної мети, а також якщо це може бути їх другорядною метою. При цьому законодавством спортивна асоціація

⁶⁸ Закон України «Про меценатство у фізичній культурі і спорті». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/II02076A?an=3>

визнається некомерційною організацією, що дозволяє користуватися певними податковими пільгами та здійснювати пожертви до асоціації з пільговим оподаткуванням. Згідно «Закону про корпоративний податок»⁶⁹ спортивні асоціації професійного спорту, які провадять діяльність виключно і безпосередньо з благодійною метою, звільнені від сплати корпоративного прибуткового податку, якщо ними не ведеться комерційна діяльність.

Також спортивні асоціації вправі застосовувати знижені податкові ставки з податку на додану вартість, якщо ними не ведеться комерційної діяльності⁷⁰.

Відповідно до п. 8 ст. 12 «Податкові ставки», «Закону про податок на додану вартість» ставка знижується до 7% для послуг спортивних асоціацій, зазначених у ст. 51–68 Зведення податкового законодавства⁷¹.

Відповідно до статті 4а «Повернення податку» цього ж закону спортивним асоціаціям професійного спорту, які переслідують благодійні цілі, надається повернення сплаченого податку. Окрім того, діє звільнення від сплати торговельного збору для спортивних асоціацій згідно з п. 6 ст. 3 «Виключення» «Закону про торговельний збір», якщо ними не ведеться комерційна діяльність.

Встановлено преференції для тих, хто здійснює пожертвування. Відповідно до параграфу 9 «Вирахувані витрати» «Закону про корпоративний прибутковий податок до витрат, що підлягають відрахуванню», відносяться пожертвування до досягнення загальної суми у розмірі 20% від доходу або 0,4% з кожної тисячі від загальної суми продажу та заробітної плати, витрачених у календарному році⁷². Завдяки цим заходам та ряду інших вищі досягнення у цих країнах (США, Німеччина) протягом останніх 10 років є стабільними або мають тенденцію до зростання, а обсяг фінансування професійного спорту виріс на 25-40% (футбол, хокей, баскетбол).

Отже, на основі цього прикладу пропонується внести зміни до Закону України «Про меценатство у фізичній культурі і спорті», якими гарантувати:

⁶⁹ Abgabenordnung (AO). URL: https://www.gesetze-iminternet.de/ao_1977/BJNR_006130976.html

⁷⁰ Körperschaftsteuergesetz. URL: <https://dejure.org/gesetze/KStG/5.html>

⁷¹ Umsatzsteuergesetz. URL: <https://dejure.org/gesetze/UStG/4a.html>

⁷² Körperschaftsteuergesetz. URL: <https://dejure.org/gesetze/KStG/5.html>

- 1) надання податкових пільг особам або організаціям, які проводять меценатську діяльність, підтримують федерації, клуби або окремих спортсменів;
- 2) звільнити спортивні організації від податку з продажу при виконанні поставок та послуг допоміжного характеру, якщо вони є результатом діяльності щодо отримання фінансової підтримки;
- 3) здійснити державний та громадський контроль за процесом надання меценатської допомоги для запобігання зловживання нею та виконання умов домовленості двох сторін (мецената і кінцевого бенефіціара).

Варіант 3. Запровадження клубної системи спорту

В більшості розвинутих країн світу та тих, які мають значні досягнення в спорті на міжнародній арені, фундаментом всієї організації спорту є клубна система.

Головні принципи клубної системи:

- клуби є незалежними, само організованими одиницями, членство в яких є абсолютно добровільним;
- клуби є фундаментом всієї системи спорту, національних федерацій та збірних команд з різних видів спорту;
- система будується знизу догори,

- *потенційні переваги варіанту політики:*

- а) будь-хто може створити і розвивати спортивний клуб;
- б) державне фінансування становить 20-40% від бюджету, решта залежить від фінансової та управлінської грамотності керівництва клубу.

в) принцип «гроші ходять за спортсменом» — кожен клуб, що відповідає вимогам і в якому є спортсмени, має право на фінансову допомогу, незалежно від зв'язків у департаменті чи міністерстві.⁷³

- *потенційні недоліки варіанту політики:*

- а) фінансове навантаження на членів спортивного клубу

⁷³ Skate Ukraine. Що таке клубна система? URL: https://skateukraine.org/post/2020/club_system/?lang=ua

б) обмежений часовий ресурс, при переході від концепції ДЮСШ до клубної системи

Порівняння варіантів політики.

Порівняльний аналіз альтернатив за п'ятьма універсальними критеріями: результативність, ефективність, справедливість, політична здійсненність, адміністративна здійсненність.

Критерій	Чинна політика	Стимулювання системи меценатства у сфері фізичної культури і спорту	Запровадження клубної системи спорту
Результативність	1	2	3
Ефективність	1	2	3
Справедливість	1	3	2
Політична здійсненність	3	2	1
Адміністративна здійсненність	3	1	2
Сума балів:	9	10	11

Рекомендації й реалізація.

Рекомендований варіант політики.

Перехід до клубної системи організації масового спорту.

Заходи щодо впровадження рекомендованого варіанту.

Відомий українцям принцип запроваджений у медичній реформі «гроші йдуть за пацієнтом» можна успішно застосувати і до клубної системи спорту, коли « гроші йдуть за спортсменом». В свою чергу держава буде основним джерелом фінансування – у вигляді різноманітних грантів, субсидій, податкових пільг, користування спортивною інфраструктурою тощо.

При цьому щоб контролювати даний процес зі сторони держави, і визначати, хто і саме яким спортом займається, і як саме розділяти фінансову допомогу, має бути створена ефективна система. Це може бути перевірка чеківспортивного клубу, або ж щоквартальна звітність від клубу, де будуть вказані всі його члена.

В свою чергу місцева влада або державні контролюючі органи зможутьвибірково перевіряти кількість членів клубу, його діяльність, витрати і тд. Це не буде створювати практику «мертвих душ» і справедливо розподіляти державні кошти.

Загалом, розробити систему спрямовану на зменшення корупційних ризиків, а також більшу прозорість не просто, проте в цьому компоненті можна використати позитивний зарубіжний досвід.

Як правило, державне й муніципальне фінансування відбувається такими способами:

1. загальне фінансування – це певний бюджет, який виділяється на спорт і розподіляється між клубами напряду чи через федерації. Деякі країни рахують загальну кількість членів клубу, хтось рахує певні вікові категорії або кількість ліцензованих тренерів — підходи бувають різні. Але важливо, що кожен клуб, що відповідає критеріям, автоматично потрапляє під розподілення коштів.
2. спортивна інфраструктура – спортивні об'єкти дуже часто є невинувато дорогими в будівництві, тож будуються державою і розподіляються між клубами. Керуванням та підтримкою належного стану часто займаються місцеві уряди, але інколи об'єкти здаються в оренду клубам, які беруть на себе підтримку стану в обмін на додаткові знижки. Також уряди можуть підтримувати будівництво нових споруд клубами у формі інвестицій.
3. цільові програми – нерідко додаткове фінансування надається клубам, що пропонують послуги для певних цільових запитів від держави. Це можуть бути програми з залучення до спорту ширших верств населення, як-то людей похилого віку, людей з інвалідністю

(програми адаптивного спорту), мігрантів чи інших груп. Таке цільове фінансування збільшує залученість громади в спорті та розвиває концепцію «спорт для всіх».

4. елітний спорт – клуби також мають додаткове фінансування для розвитку професійного спорту, проведення міжнародних змагань, подорожей на змагання, організації зборів тощо. Як правило, цей напрямок фінансується через федерації, які розподіляють кошти між клубами.

Щоб отримати гранти та субсидії, клуби подають спеціальні форми на отримання грантів, де зазначають, як і на що вони будуть витратитись. І важливо пам'ятати, що державне фінансування становить 20-40% відсотків від загального бюджету клубу.

Інше ж – це благодійні внески або збори, допомога від меценатів та спонсорів клубу, дохід від призових та міжнародних організацій, які представляють певний вид спорту.

Створення підтримки рекомендованому варіанту політики.

Комунікативні цілі

Результатом комунікації має бути:

1. Пропаганда спорту зі сторони держави, створення соціальної реклами за участі відомих українських спортсменів.
2. Заручитися розумінням широкої громадськості та спонукати їх до активної підтримки масового спорту.
3. Закласти необхідні цінності і сталі традиції для широких верств населення, які вони будуть ретранслювати.

Ключові повідомлення:

1. Масовий спорт – запорука успішної і здорової нації.
2. Розвиток масового спорту необхідне для впізнаваності України на міжнародній арені.
3. Збільшення впізнаваності України на міжнародній арені необхідне для

збільшення інвестицій в Україну, що в свою чергу покращить соціально-економічний добробут громадян України.

Групи інтересів, на які вплине реалізація політики:

1. Спортивна галузь України – спортивні клуби, ДЮСШ, збірні команди України з різних видів спорту.
2. Тренери, функціонери, спортивні науковці.

Група непрямого впливу:

3. Виробники спортивних товарів – хоча можуть чинити опір змінам, але матимуть позитивні зрушення та прибутки.
4. Туристичні компанії з турами на спорт - хоча можуть чинити опір змінам, але матимуть позитивні зрушення та прибутки.
5. Компанії, що займаються пасажирськими перевезеннями, логістичні компанії – через велику бюрократичну структуру можуть чинити опір змінам, але матимуть позитивні зрушення та прибутки.

Група потенційного впливу:

6. Блогери – позитивний вплив, будуть всіляко просувати необхідні повідомлення та наративи, сприяють впровадженню варіанта політики.
7. Медіа компанії - позитивний вплив, інструмент просування необхідних повідомлень та наративів.

Група з вагомим авторитетом:

8. Інвестори та меценати – загалом будуть скептичні стосовно змін, тому тут необхідна роз'яснювальна робота.
9. Міжнародні спортивні організації – МОК, Федерації та Асоціації з різних видів спорту

Групи, що виявляють інтерес:

10. Громадські організації спортивного спрямування - мають великий позитивний вплив.

Методи та способи інформування

1. Уся комунікація має вестися навколо права та практики Європейського Союзу.
2. Усі новини та меседжі мають висвітлюватися, як на сайті відповідного органу, так і в соціальних мережах.
3. Проведення круглих столів та інших зустрічей зі спортивною спільнотою рекомендується із залученням європейських експертів. Їх думка щодо застосування цієї політики буде більш вагомим та переконливою.

Фінансове забезпечення

Основними джерелами фінансування є:

1. Державний бюджет України.
2. Фінансова допомога в рамках європейських проєктів.
3. Меценатство та інвестиції у спортивну галузь
4. Допомога від світових та українських громадських організацій.

Обсяги фінансового забезпечення визначаються окремо на кожному етапі реалізації політики.

3.2. Вплив пандемії COVID-19 та війни проти російської федерації на розвиток спорту вищих досягнень

Пандемія COVID-19 істотно вплинула на світовий спортивний календар 2020 року: було відкладено або скасовано багато поточних або запланованих спортивних змагань. За масштабом на спорт поширення COVID-19 стало найважливішим подією з часів Другої світової війни.

До квітня 2020 року професійні спортивні змагання було скасовано або призупинено по всьому світу, за винятком деяких країн (наприклад, Нікарагуа, Таджикистану та Білорусії).

Найбільш значущим і масштабним стало перенесення XXXII літніх Олімпійських ігор, які мали пройти в Токіо з 24 липня по 9 серпня 2020 року.

Однак 24 березня 2020 було оголошено, що проведення Олімпійських і Паралімпійських ігор в Токіо переноситься на 2021 рік. Змагання розпочалися 21 липня 2021 року в обстановці режиму надзвичайної ситуації у Токіо. Глядачі не були допущені до змагань у Токіо. Крім Олімпійських ігор були скасовані або перенесені абсолютна більшість міжнародних стартів, як от чемпіонат Європи з футболу 2020, чемпіонат світу з легкої атлетики, водних видів спорту, Літня та Зимові Універсиади.

Для світового спорту пандемія завдала неабиякий удар – спортсмени були вимушені призупинити свою професійну діяльність, довгий час не мати змоги повноцінно тренуватися та готуватися до стартів. Через це, зокрема, деякі не змогли продемонструвати свої найкращі результати на головних стартах. Зокрема, збірна України на Олімпійських Іграх в Токіо здобула лише одну золоту нагороду, в той час як планувалося завоювати 3-4.

Крім професійного спорту, пандемія COVID-19 негативно вплинула на рівень активності простих громадян. Враховуючи переваги спорту та фізичної активності, багато урядів у підсумку дозволили громадянам залишати свої домівки для фізичної активності.

Зокрема, уряд Великої Британії надав фінансову підтримку спортивним і розважальним організаціям на суму понад 1 мільярд фунтів стерлінгів. Це включає підтримку центрів дозвілля місцевих органів влади через фонд підтримки в розмірі 100 мільйонів фунтів стерлінгів. Уряд також надав пакет спортивного виживання вартістю 600 мільйонів фунтів стерлінгів, який захистив найближче майбутнє основних видів спорту для глядачів в Англії та забезпечив подальші переваги масовому спорту.

Спорт Англія також надав 270 мільйонів фунтів стерлінгів безпосередньо на підтримку громадських спортивних клубів і тренажерних центрів через цю пандемію за допомогою ряду коштів.

Проте найболючішого удару для розвитку як масового так і спорту вищих досягнень Україна зазнала і продовжує зазнавати після повномасштабного вторгнення російської федерації 24 лютого.

За словами міністра молоді та спорту України Вадима Гутцайта на

сьогоднішній день російські війська зруйнували та пошкодили 94 об'єкти спортивної інфраструктури на території України, чим завдали збитків на суму майже \$130 млн.

«Російські війська продовжують методично знищувати спортивну інфраструктуру. Здається, вони не можуть пробачити нам не тільки асфальт у селах, але й сучасні спорткомплекси у Волновасі, в Лимані, на Харківщині», - цитує Гутцайта пресслужба міністерства⁷⁴.

Відомо, що від російського вторгнення постраждали 63 спортивні комплекси, 9 басейнів, 3 льодові арени, 17 стадіонів та велокомплекс у Лимані.

За словами міністра, найбільшу кількість об'єктів (30) знищено на Донбасі. Зруйновано стадіон у Волновасі, стадіон «Металіст» на Харківщині, унікальний велотрек у Лимані, льодовий палац у Сєверодонецьку, басейн «Нептун» у Маріуполі, Луганський обласний фізкультурний центр «Олімп» у Кременній, спорткомплекс «Авангард» у Києві, Олімпійський навчально-спортивний центр у Чернігові, десятки інших об'єктів.

В довгостроковій перспективі все це – величезний удар для розвитку українського спорту. Адже в ситуації, коли в країні й до цього існувала проблема зі спортивною інфраструктурою, такі втрати можуть нанести непоправної шкоди, що відобразиться на виступах українських спортсменів на міжнародній арені.

В той же самий час, варто зазначити, що на час війни український спорт став одним із потужних рупорів і способів донести правдиву інформацію про поточну ситуацію в Україні для всього світу. Активну роль у цьому процесі відіграє НОК України, який одразу після вторгнення російської федерації, звернувся до Міжнародного олімпійського комітету з вимогою щодо відсторонення російських та білоруських атлетів від усіх без виключення міжнародних стартів. Ця вимога була підтримана і вже наприкінці лютого МОК рекомендував всім міжнародним федераціям відсторонити від участі у змаганнях

⁷⁴ Російські війська зруйнували та пошкодили 94 об'єкти спортивної інфраструктури на \$130 млн. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/sport/839216.html>

спортсменів з РФ та РБ.

Десятки відомих українських спортсменів закликали світ підтримати України, послами програми президента United24, спрямованої для консолідації світової спільноти навколо України, стали футболіст Андрій Шевченко та тенісистка Еліна Світоліна.

Не дивлячись на триваючу війну, українські спортсмени продовжують виступати і перемагати на міжнародній арені. Кожна з таких перемог – це потужний меседж до світової спільноти щодо необхідності підтримки України у боротьбі за справедливість, людські цінності, права та свободу українського народу.

3.3. Практичні рекомендації реалізації державної політики за напрямом «Спорт вищих досягнень»

На підставі проведеного аналізу та з метою більш ефективної реалізації державної політики за напрямом «Спорт вищих досягнень» з застосуванням європейського та світового досвіду, можна сформулювати наступні практичні рекомендації:

– посилення децентралізації у сфері фізичної культури та спорту з запровадженнями системи виділення коштів з обласних та районних бюджетів, з метою проведення спортивних заходів шляхом надання грантів організаціям, які будуть здійснювати проведення даних заходів;

– переведення всіх ДЮСШ, а також ШВСМ у площину відповідальності місцевих управлінь у справах сім'ї, молоді та спорту обласної державної адміністрації та відповідних структурних підрозділів районних державних адміністрацій;

– налагодити систему взаємодії між ШСМ та ЦОП задля уникнення конфлікту інтересів між тренерами та якісної підготовки спортсменів високого класу;

– сприяти залученню інвестицій у будівництво стратегічно важливих спортивних об'єктів (басейни, сучасні спортивні зали, майданчики тощо);

- забезпечувати регулювання економічних та трудових відносин у професійному спорті, захищати інтереси спортсменів-професіоналів;
- удосконалити та розширити мережу центрів олімпійської підготовки національних збірних команд України з пріоритетних видів спорту з інфраструктурою відповідно до міжнародних стандартів.
- сприяти більшій пропаганді фізичної культури і спорту, забезпечуватимедійною увагою спортсменів високого класу, розробити механізм щодо купівлі прав на телетрансляцію чемпіонатів світу, Європи та Кубків світу з олімпійських видів спорту;
- реально сприяти формуванню та функціонуванню системи спортивних клубів різної організаційно-правової форми, у тому числі професійних;
- стимулювати розвиток ринку оздоровчих, рекреаційних та реабілітаційних послуг засобами фізичної культури і спорту.

Слід на концептуальному рівні визначитися з моделлю розвитку професійного спорту. Особливості соціокультурного та економічного простору пострадянських країн свідчать на користь впровадження тут спортивно-комерційної моделі розвитку професійного спорту. Аби забезпечити законодавчу підтримку застосування в Україні вказаної моделі, слід передбачити відповідні норми у новій редакції Закону «Про фізичну культуру і спорт».

Насамперед, було б виправданим визначити юридичний статус фізкультурно-спортивних організацій, господарська діяльність яких не спрямована на отримання прибутку, а також механізм їх економічного стимулювання державою⁷⁵.

Досвід різних країн свідчить, що для успішного розвитку спорту високих досягнень необхідна наявність певних соціально-економічних і правових умов – високий рівень життя населення, сприйняття спорту як розваги, популярність його

⁷⁵ О.Ю. Недосновнай. Спорт вищих досягнень як складова зміцнення іміджу України на міжнародній арені / О.Ю. Недосновнай, А.В. Слободянюк // Вінницький національний технічний університет – URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/e-democracy/e-democracy2017/paper/download/3458/2914>.

в країні, наявність сучасних спортивних споруд з комфортними умовами для глядачів, правової і соціальної захищеності спортсменів, визначеної податкової політики і т.д.

Ефективними заходами державної підтримки є кадрова політика у сфері фізичної культури і спорту, матеріально-технічне забезпечення даної сфери, діяльність служби спортивної медицини, формування з боку держави позитивної громадської думки тощо.

Висновки до розділу 3

У 3 розділі магістерської роботи автором було підготовлено аналітичну записку «Як збільшити ефективність державної політики у сфері розвитку масового спорту», запропоновано конкретні практичні кроки щодо реалізації цієї мети. Втім, варто зазначити, що через повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого, деякі пункти аналітичної записки втратили свою актуальність та повинні бути переглянуті.

Державна політика України у сфері фізичної культури і спорту визначається як бюрократична конфігурація та характеризується активною роллю держави та існуванням спеціальної законодавчої бази для спорту. Протягом останніх трьох десятиліть процес формування державної політики у сфері фізичної культури і спорту зумовлювався контекстом ієрархічного управління.

У зв'язку зі структурними змінами основна відповідальність покладається на Міністерство молоді і спорту. Активне залучення національних неурядових спортивних організацій та їхнє прагнення до автономії створює значний фон для децентралізації. Узгодження з істотних питань та постійна організація відкритих дискусій є ключовими умовами інституційної взаємодії та міжгалузевої співпраці.

Українська спортивна система переважно складається з правил, встановлених державними органами. Основні цілі формування спортивної державної політики України викладені в Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року. Стратегія базується на аналізі внутрішнього середовища, приділяючи значну увагу зовнішньому середовищу, що постійно змінюється. Спорт високих досягнень залишається важливим інструментом для зміцнення іміджу держави на міжнародній арені, тоді як населення в цілому демонструє зниження фізичної активності, ведення здорового способу життя та благополуччя.

Незважаючи на велику кількість громадських структур, груп за

інтересами та пов'язаних з ними організацій у державній спортивній системі, їхні дії щодо формування спортивної державної політики є досить фрагментарними. Така ситуація значною мірою спричинена відсутністю компетенції, непослідовністю діяльності та браком узгодженості між державними та приватними інтересами. Спорт як глобальне суспільне благо має розвиватися на основі прозорості та відповідати інтересам усіх груп зацікавлених сторін.

Крім того у 3 розділі магістерської роботи були надані практичні рекомендації реалізації державної політики за напрямом «Спорт вищих досягнень».

ВИСНОВКИ

Результати проведених в процесі написання магістерської роботи досліджень підтверджують обрану методологію, а реалізована мета і завдання дослідження дають змогу дійти наступних висновків:

Досліджено підходи щодо визначення ключових понять: державна політика у сфері фізичної культури і спорту, спорт вищих досягнень тощо. Надано їх теоретичне обґрунтування, розкрита роль держави в управлінні фізичною культурою й спортом, як частини суспільних благ, а також окреслено основні проблеми галузі, які заважають її подальшому розвитку.

Узагальнено зарубіжний досвід механізмів державного управління та регулювання розвитку фізичної культури й спорту. Було встановлено, що незважаючи на особливості кожної країни, залучення держави у сферу фізичної культури і спорту кардинально не відрізняється між собою, а залежить в першу чергу від цілей, які ставлять перед собою держава і суспільство. Серед форм залучення держави у сферу фізичної культури і спорту можна виокремити ухвалення правових актів, що регулюють політику держави на загальнонаціональному і регіональному рівнях, участь місцевих органів влади в питаннях розвитку та фінансування спорту, підхід до розвитку спорту високих досягнень, підготовка спортивного резерву, розбудова спортивної інфраструктури.

При цьому розвиток масового спорту – це переважно прерогатива держави, яка виконує це завдання через органи місцевого самоврядування, а також різноманітні установи і організації. В той же час розвитком спорту вищих досягнень переважно здійснюється за рахунок приватних та комерційних структур, які мають свою зону відповідальності по конкретним видам спорту.

У результаті написання магістерської роботи було проаналізовано інструменти державного управління фізичною культурою і спортом в Україні та закордоном. Суб'єктами сфери фізичної культури і спорту є:

фізичні особи, які займаються фізичною культурою і спортом, у тому числі спортсмени; фахівці сфери фізичної культури і спорту; заклади фізичної культури і спорту; відповідні органи влади, як от Міністерство молоді і спорту, Національний олімпійський та паролімпійський комітети, національні федерації з видів спорту, центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, політичні партії, інші громадські організації, державні та недержавні установи. Окреслено основні проблеми їх функціонування.

Визначено роль громадськості у розробленні інструментів державного регулювання фізичної культури та спорту, запропоновано комплекс заходів із розвитку та вдосконалення організаційно-правового механізму державного регулювання діяльності суб'єктів фізкультурно-спортивного руху з метою підвищення якості послуг, які надаються населенню, і забезпечення розвитку спорту вищих досягнень.

Підготовлено Аналітичну записку «Як збільшити ефективність державної політики у сфері розвитку масового спорту», а також надані практичні рекомендації щодо реалізації підходів державного регулювання фізичної культури та спорту, обґрунтовано та розроблено стратегічні засади реформування сфери фізичної культури й спорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>
2. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
3. Шевчук О.Р. Правовий механізм державного регулювання фізичної культури й спорту URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7764/1/ilovepdf_com-189-195.pdf.
4. Історія фізичної культури і спорту: Навч. посібник / М.С. Солопчук. – Кам'янець- Подільський: «Абетка-Нова», 2001. - 236 с.
5. Нікітенко С. Особливості фінансування фізичної культури та спорту в Україні. Вісник НАЦЗ. Серія «Державне управління». 2016. № 1 (53). С. 103–106.
6. Global Burden of Disease. URL: <http://www.healthdata.org/gbd/2019>
7. Індекс якості життя: як змінювалося місце України в рейтингу. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/07/19/infografika/svit/indeks-yakosti-zhyttya-yak-zminyuvalosya-misce-ukrayiny-rejtynhu>
8. Мінфін. Смертність в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/deaths/>
9. Центр громадського здоров'я МОЗ України/ URL: <https://phc.org.ua/news/sercevo-sudinni-zakhvoryuvannya-golovna-prichina-smerti-ukrainciv-visnovki-z-doslidzhennya>
10. Домбровська С.М. Державне регулювання фізичної культури та спорту в Україні / Домбровська С.М., Вавренюк С.А., Палюх В.В. // Національний університет цивільного захисту України. – 2020. – URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/3139/1/2020%D0%BС%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F%20%D0%92%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA.pdf>

11. Масовий спорт і спорт вищих досягнень їх цілі та завдання URL: http://ni.biz.ua/3/3_19/3_19157_massoviy-sport-i-sport-visshih-dostizheniy-ih-tseli-i-zadachi.html
12. Бібліотека методичних матеріалів. Види сучасного спорту. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/010099bz-1e97.docx.html>
13. Моргунов О.А. Публічне адміністрування масового спорту (спорт для всіх) в Україні: сучасний стан та перспективи / Моргунов О.А.. – 2019. – URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.42-2.2>.
14. Буц А.М., Шепеленко Т.В., Шатов А.В. Місце і значення спорту в житті людини та суспільстві. Олімпійський рух в Україні: Конспект лекції. – Харків: УкрДАЗТ, 2014. – 27 с. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/7452/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf>
15. Масовий спорт і спорт вищих досягнень їх цілі та завдання. URL: http://ni.biz.ua/8/8_19/8_191711_massoviy-sport-i-sport-visshih-dostizheniy-ih-tseli-i-zadachi.html.
16. Спорт вищих досягнень. URL: <http://um.co.ua/1/1-1/1-101652.html>
17. О.Ю. Недосновнай. СПОРТ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ ЯК СКЛАДОВА ЗМІЦНЕННЯ ІМІДЖУ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ / О.Ю. Недосновнай, А.В. Слободянюк // Вінницький національний технічний університет – URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/e-democrasy/e-democrasy2017/paper/download/3458/2914>.
18. Мазурашу Г. Г. Особливості і перспективи розвитку системи управління сферою фізичної культури і спорту / Георгій Георгійович Мазурашу. – 2018. – URL: <https://sportbuk.com/2011/03/18/osoblyvosti-i-perspektyvy-rozvytku-systemy-upravlinnya-sferoyu-fizychnoji-kultury-i-sportu/>.
19. За роки незалежності близько 140 спортсменів - членів національної збірної змінили своє «спортивне громадянство» – Жданов URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/sport/554478.html>
20. Решнюк М. Як в Буковелі будують біатлонний комплекс: гроші дає держава, але невідомо, коли його закінчать / Микола Решнюк – URL:

<https://ua.tribuna.com/tribuna/blogs/imbalance/2880141/>.

21. Рибалко П. Ф., Хоменко С. В., Хоменко О. С. Особливості та перспективи розвитку сфери фізичного виховання. Суми, 2018. URL: <http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/8028/1/1.pdf>
22. Грошові премії у спорті: кому, за що і скільки. URL: <https://scu.org.ua/groshovi-premiji-u-sporti-komu-za-shcho-i-skil-ki/>.
23. Історія НОК України. URL: <https://noc-ukr.org/about/history/>
24. Від Барселони до Токіо:Всі Олімпійські успіхи Незалежної України. URL: https://galinfo.com.ua/articles/vsi_olimpiyski_uspihy_nezalezhnoi_ukrainy_36994_5.html
25. Вікіпедія. Список олімпійських чемпіонів України. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Українські_олімпійські_чемпіони
26. Закон України «Про антидопінговий контроль у спорті». URL: https://flad.dp.ua/wp-content/uploads/2017/06/antidoping_zakon.pdf
27. Закон України «Про підтримку олімпійського, параолімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1954-14#Text>
28. Національний комітет спорту інвалідів України. Про нас. URL: <https://paralympic.org.ua/ua/pro-nas>
29. Мазурашу Г. Г. Особливості і перспективи розвитку системи управління сферою фізичної культури і спорту / Георгій Георгійович Мазурашу. – 2018. – URL: <https://sportbuk.com/2011/03/18/osoblyvosti-i-perspektyvy-rozvytku-systemy-upravlinnya-sferoyu-fizychnoji-kultury-i-sportu/>.
30. Понкін І. В., Редькіна А. І., Соловійов О. О., Шевченко О. А. / Державне управління в сфері спорту: Буки Веди, 2017. 485 с.
31. Домбровська С.М. Державне регулювання фізичної культури та спорту в Україні / Домбровська С.М., Вавренюк С.А., Палюх В.В. // Національний університет цивільного захисту України. – 2020. – URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/3139/1/2020%D0%BС%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F%20%D0%92%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%>

8E%D0%BA.pdf

32. Міністерство молоді та спорту України. План роботи. URL: <https://mms.gov.ua/ministerstvo/plan-roboti>

33. Вікіпедія. Перелік видів спорту, що визнані в Україні. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%BA_%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D1%96%D0%B2_%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%83,_%D1%89%D0%BE_%D0%B2%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%96_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96

34. Наказ Міністерства молоді та спорту України «Про затвердження Реєстру визнаних видів спорту в Україні». URL: <https://mms.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-reyestru-viznanih-vidiv-sportu-v-ukrayini>

35. А. Т. Ціпов'яз. Організація і управління фізичною культурою і спортом / А. Т. Ціпов'яз, В. В. Бондаренко. – Кременчук, 2019. – 127 с.

36. Статут Національного олімпійського комітету України. URL: <https://noc-ukr.org/about/officialdocuments/statut-nacionalnogo-olimpiyskogo-komitetu-ukraini-/>

37. Олімпійська хартія 2020. URL: <https://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olimpiyska-khartiya/>

38. Вікіпедія. Дитячо-юнацька спортивна школа. URL: <https://www.wik.uk-ua.nina.az/%D0%94%D0%AE%D0%A1%D0%A8.html>

39. Сосновська В. Фізична культура дітей, підлітків, молоді та дорослого населення в сучасному світі / Вікторія Сосновська // Наука. Освіта. Молодь. – URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2016_2/65.pdf.

40. Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів. URL: <https://mms.gov.ua/sport/yediniy-kalendarnij-plan-fizkulturno-ozdorovchih-ta-sportivnih-zahodiv>

41. Міністерство молоді і спорту. Наказ. Про затвердження Критеріїв прозорого розподілу бюджетних коштів між олімпійськими

видами спорту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1278-20#n15>

42. NSS Sports. 5 successful restyling of football stadiums. URL: <https://www.nssmag.com/en/sports/24926/5-restyling-riusciti-degli-stadi-da-calcio>

43. Club sports is king in Europe, but there are downsides to that system too. – 2019 – URL:

https://www.pennlive.com/patriotnewssports/2011/04/club_sports_is_king_in_europe.html

44. Без Мінспорту: У чому секрет успіху американського спорт. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/children-sport-farther-/4108586.html>

45. Дутчак М.В. Спорт для всіх у світовому контексті. – К.: Олімпійська література, 2007. – 111 с.

46. U.Sport. Як фінансується спорт у 10 містах Європи. URL: <https://usport.info/2022/09/ten-cities/>

47. Швець С.В. Фізичне виховання та спорт в системі вищої освіти в Англії / Швець С.В., Омельченко Т.Г., Бірючинська С.В // Київський університет імені Бориса Грінченка. – 2018. – URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4.3/21.pdf>

48. І.Л. Гасюк. Спорт вищих досягнень: актуальні проблеми розвитку. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2012/25.pdf

49. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF#Text>

50. Наказ Міністерства молоді та спорту України «Про затвердження Положення про школу вищої спортивної майстерності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0936-15#Text>

51. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про центр олімпійської підготовки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/948-2011-%D0%BF#Text>

52. Спорт для всіх. URL: <https://sportforall.gov.ua/>

53. Дутчак М.В. Моніторинг в системі державного управління спортом для всіх в Україні. Національний університет фізичного виховання і

спорту України. URL: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-09/08dumsau.pdf>.

54. Закон України «Про меценатство у фізичній культурі і спорті». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI02076A?an=3>

55. Abgabenordnung (AO). URL: https://www.gesetze-iminternet.de/ao_1977/BJNR_006130976.html

56. Körperschaftsteuergesetz. URL: <https://dejure.org/gesetze/KStG/5.html>

57. Umsatzsteuergesetz. URL: <https://dejure.org/gesetze/UStG/4a.html>

58. Körperschaftsteuergesetz. URL: <https://dejure.org/gesetze/KStG/5.html>

59. Skate Ukraine. Що таке клубна система? URL: https://skateukraine.org/post/2020/club_system/?lang=ua

60. Російські війська зруйнували та пошкодили 94 об'єкти спортивної інфраструктури на \$130 млн. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/sport/839216.html>

61. О.Ю. Недосновнай. Спорт вищих досягнень як складова зміцнення іміджу України на міжнародній арені / О.Ю. Недосновнай, А.В. Слободянюк // Вінницький національний технічний університет – URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/e-democracy/e-democracy2017/paper/download/3458/2914>.

Власні публікації:

1. Чеберяка М. (2022). Переломний момент або що чекає на українській біатлон після 14 листопада. XSPORT.ua.
URL: https://xsport.ua/ua/biathlon_s/news/perelomnyy-moment-abo-shcho-chekae-na-ukrayinskyu-biathlon-pislya-14-lystopada_8734170/
2. Чеберяка М. (2022). Меркушина може замінити Білосюк перед стартом Олімпійських Ігор. XSPORT.ua.
URL: https://xsport.ua/ua/biathlon_s/news/merkushyna-mozhe-zaminyty-bilosyuk-pered-startom-olimpiyskykh-igor_7620651/

3. Чеберяка М. (2023) Дар'я Білодід: «Вірю, що ми повернемося до змагань найвищого рівня, а збірна Росії буде відсторонена». URL: <https://ukrainejudo.com/news/4230-dar-ya-bilodid-viryu-shcho-mi-povernemosya-do-zmagan-najvishchogo-rivnya-a-zbirna-rosiji-bude-vidstonena>
4. Чеберяка М. (2023) У Києві відбулися змагання Кубка України. Звіт та результати. URL: <https://ukrainejudo.com/news/4219-u-kievi-vidbulisya-zmagannya-kubku-ukrajini-zvit-ta-rezultati>

ДОДАТКИ

Додаток А

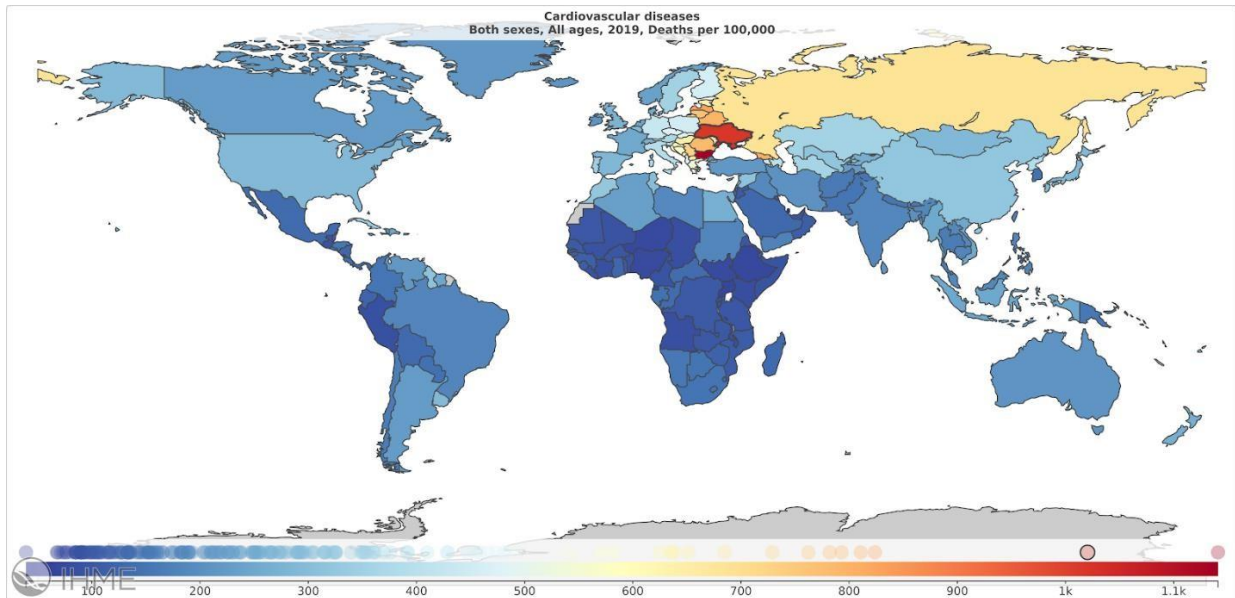

Рисунок 1. Смертність від серцево-судинних захворювань за даними GBD

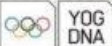

ВИНАГОРОДИ СПОРТСМЕНАМ		СПОРТИВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ МУЛЬТИСПОРТИВНІ ЗАХОДИ				
 ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ I 125 000 \$ II 80 000 \$ III 55 000 \$	 ПАРАЛІМПІЙСЬКІ І ДЕФЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ I до 125 000 \$ II до 80 000 \$ III до 55 000 \$	 ВСЕСВІТНІ ІГРИ I 480 000 ₴ II 400 000 ₴ III 240 000 ₴	 ВСЕСВІТНЯ ШАХОВА ОЛІМПІАДА I 240 000 ₴ II 180 000 ₴ III 120 000 ₴	 ВСЕСВІТНІ ІГРИ СЕРЕД СПОРТСМЕНІВ З НАСЛІДКАМИ ДЦП, ГЛОБАЛЬНІ ІГРИ СЕРЕД СПОРТСМЕНІВ З ВАДАМИ РОЗУМОВОГО І ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ, ВСЕСВІТНІ ІГРИ СЛІПІХ I до 100 000 ₴ II до 70 000 ₴ III до 50 000 ₴		
 ВСЕСВІТНІ ІГРИ З ЄДИНОБОРСТВ I 75 000 ₴ II 50 000 ₴ III 25 000 ₴	 ЄВРОПЕЙСЬКІ ІГРИ I 50 000 ₴ II 40 000 ₴ III 25 000 ₴	 ВСЕСВІТНЯ УНІВЕРСІАДА I 20 000 ₴ II 15 000 ₴ III 10 000 ₴	 ЮНАЦЬКІ ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ I 20 000 ₴ II 15 000 ₴ III 10 000 ₴	 ЮНАЦЬКИЙ ОЛІМПІЙСЬКИЙ ФЕСТИВАЛЬ I 2 000 ₴ II 1 500 ₴ III 1 000 ₴		

Рисунок 1. Винагороди українським спортсменам за медалі на міжнародних змаганнях / Спортивний комітет України

Додаток В

ФОРМУЛА
розподілу бюджетних коштів між олімпійськими видами спорту за даними Міністерства молоді та спорту

1. Для розподілу бюджетних коштів між олімпійськими видами спорту застосовується формула:

$$R = D + N + H,$$

де	R	-	сума коштів розподілена кожному олімпійському виду спорту на реалізацію спортивних заходів, включених до Єдиного календарного плану на відповідний рік за бюджетною програмою КПКВК 3401220 «Розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту», що складається за сумою показників:
	D	-	сума коштів, що нараховується кожному олімпійському виду спорту в рівних частках;
	N	-	сума коштів за результати, показані спортсменами у видах спорту на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи серед дорослих та найближчої до дорослих спортсменів вікової групи, що нараховується кожному виду спорту;
	H	-	сума коштів, що нараховується кожному олімпійському виду спорту за кількість спортсменів національних збірних команд з олімпійських видів спорту, які брали участь в Олімпійських іграх в конкретному виді спорту.

2. Для отримання показників для розрахунків послідовно виконуються такі дії:

1) для визначення суми коштів, що розподіляється рівними частками між всіма олімпійськими видами спорту (15 %):

$$(A / 100 \times 15) = B;$$

2) для визначення суми коштів, що розподіляється рівними частками між всіма олімпійськими видами спорту, що нараховується кожному олімпійському виду спорту:

$$B / C = D;$$

3) для визначення суми коштів на підтримку олімпійських видів спорту, що розвиваються, та олімпійських видів спорту, сума розподілених коштів у яких недостатня для здійснення обґрунтованої ефективної підготовки (5 %):

$$(A - B - I) / 100 \times 5 = F;$$

4) для визначення суми коштів на реалізацію офіційних спортивних заходів на відповідний рік за бюджетною програмою КПКВК 3401220 «Розвиток

фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту», що розподіляється між усіма олімпійськими видами спорту:

$$\mathbf{A - B - I - F = K;}$$

5) для визначення суми коштів за результати, показані спортсменами в олімпійських видах спорту на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи серед дорослих та найближчої до дорослих спортсменів вікової групи, що розподіляється між всіма олімпійськими видами спорту:

$$\mathbf{K / 100 \times 60 = L;}$$

6) для визначення суми коштів кожному олімпійському виду спорту за результати, показані спортсменами в олімпійських видах спорту на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи серед дорослих та найближчої до дорослих спортсменів вікової групи:

$$\mathbf{L / K_{vs} \times K_{os} = N;}$$

7) для визначення суми коштів, що нараховується олімпійським видам спорту за кількість спортсменів національних збірних команд з олімпійських видів спорту, які брали участь в останніх Олімпійських іграх або в разі неучасті в Олімпійських іграх - за кількість спортсменів (з коефіцієнтом 0,5), які брали участь в останньому чемпіонаті світу в олімпійських номерах програми (у командних ігрових видах спорту враховується кількість спортсменів, які брали участь у фінальній частині або найвищому дивізіоні чемпіонату світу або чемпіонату Європи):

$$\mathbf{K / 100 \times 40 = M;}$$

8) для визначення суми коштів, що нараховується олімпійським видам спорту за кількість спортсменів національних збірних команд з олімпійських видів спорту, які брали участь в останніх Олімпійських іграх в кожному олімпійському виді спорту:

$$\mathbf{M / P_{vs} \times P_{os} = H;}$$

9) для визначення суми коштів кожному виду спорту на реалізацію офіційних спортивних заходів, включених до Єдиного календарного плану на відповідний рік за бюджетною програмою КПКВК 3401220 «Розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту»:

А	-	сума коштів на реалізацію спортивних заходів, включених до Єдиного календарного плану на відповідний рік за бюджетною програмою КПКВК3401220 «Розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту»;
В	-	сума коштів на реалізацію спортивних заходів, включених до Єдиного календарного плану на відповідний рік за бюджетною програмою КПКВК3401220 «Розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту» для розподілення між

		усіма видами спорту рівними частками (15 %);
	С	- кількість видів спорту, між якими розподіляються кошти;
	І	- сума коштів на проведення офіційних міжнародних спортивних змагань на території України;
	Ф	- сума коштів на підтримку олімпійських видів спорту, що розвиваються, та видів спорту, сума розподілених коштів у яких недостатня для здійснення обґрунтованої ефективної підготовки (5 %);
	К	- сума коштів на реалізацію спортивних заходів, включених до Єдиного календарного плану на відповідний рік за бюджетною програмою КПКВК3401220 «Розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту», що розподіляється між усіма олімпійськими видами спорту;
	Л	- сума коштів за результати, показані спортсменами в олімпійських видах спорту на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи серед дорослих та найближчої до дорослих спортсменів вікової групи, що розподіляється між усіма олімпійськими видами спорту (60 %);
	Кvs	- сума очок всього за результати, показані спортсменами в усіх олімпійських видах спорту на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи серед дорослих та найближчої до дорослих спортсменів вікової групи;
	Кos	- сума очок за результати, показані спортсменами у конкретному олімпійському виді спорту на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи серед дорослих та найближчої до дорослих спортсменів вікової групи;
	Р	- сума коштів кожному виду спорту за результати, показані спортсменами в олімпійських видах спорту на Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи серед дорослих та найближчої до дорослих спортсменів вікової групи;
	М	- сума коштів, що нараховується всім олімпійським видам спорту за кількість спортсменів національних збірних команд, які брали участь в останніх Олімпійських іграх;
	Рvs	- загальна кількість спортсменів, які брали участь в останніх Олімпійських іграх;

	Pos	-	кількість спортсменів, які брали участь в останніх Олімпійських іграх у конкретному олімпійському виді спорту.
--	-----	---	--